

Nico.
4/2

DE ROODBORSTTAPUIT

PERIODIEK VAN HET SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOGELWERK GROEPEN

Adressenlijst afgevaardigden Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen

VOGELWACHT UDEN

Jan-Willem Hermans Beukenlaan 22 5409 AS Odiliapeel 04132 - 72777
Wim Janssen Rechtestraat 26 5409 AJ Odiliapeel 04132 - 73625

VOGELWERKGROEP IVN VALKENSWAARD

Ad van Asten Waalreseweg 73^a 5554 HB Valkenswaard 04902 - 41271

VOGELWERKGROEP KNNV EINDHOVEN

Louis Schrover Bergstraat 24 5611 JZ Eindhoven
Wim le Mair Vinc. Cleerdinlaan 12 5582 EK Waalre

VOGELWERKGROEP DE KEMPEN

Ernest van Asseldonk De Klerklaan 47 5624 BB Eindhoven 040 - 444734
Tom Heijnen Boschdijk 1081 5626 AG Eindhoven 04909 - 2128

VOGELWERKGROEP MIDDEN-BRABANT

Ad van Poppel Scarlattistraat 108 5049 GC Tilburg 013 - 553121
Loek Hilgers Jeroen Boschstraat 18 5062 LE Oisterwijk 04242 - 84978

VOGELWERKGROEP DE PEEL

Sjef Benders Wilhelminastraat 58 5721 KK Asten 04936 - 1367
Jan v.d. Loo Vlinkert 29 5725 AH Asten 04936 - 2522

VOGEL- EN NATUURWACHT 's-HERTOGENBOSCH

Dick Jansen Postbus 207 5140 AE Waalwijk
Gerard Sluyter Sumatrastraat 28 5215 AZ Den Bosch 073 - 140741

VOGELWERKGROEP DE KLAMPER

Hans de Boer p/a Fonteinberg 2 5691 GZ Son 04990 - 75200
Harry van Heeswijk p/a Fonteinberg 2 5691 GZ Son 040 - 425166

VOGELWERKGROEP BEST

Chiel de Vries Joos Bankert 14 5684 BP Best 04998 - 73916

VOGELWERKGROEP NUENEN

Jurgen Sloots Heikampen 68 5672 SN Nuenen 040 - 834835

VOGELWERKGROEP IVN GELDROEP

Piet van Happeu Waardstraat 15 5662 EN Geldrop 040 - 862739
Ben de Ruyter Heibeeckstraat 40 5662 EG Geldrop 040 - 857391

VOGELWERKGROEP IVN OSS

Fred de Wit A. Kuiperstraat 51 5344 GA Oss 04120 - 31625

VOGELWERKGROEP DE ORTOLAAN

Antoon Verhoeven 't Hof 24 5741 ED Beek en Donk
Harré Huijbers Burg. Mostermanslaan 3 5737 CE Lieshout 04992-2331

TECHNISCH AFGEVAARDIGDEN

SOVON DISTRIKSKOORDINATOR OOST-BRABANT

Jan van Diermen Postbus 460 5460 AL Veghel 04130 - 40102

PROVINCIALE PLANOLOGISCHE DIENST NOORD-BRABANT (avifauna-onderzoek midden en oost Brabant)

Frans Post Postbus 762 5101 AT Den Bosch 073 - 125454 tst. 2426

BESTUUR SOV

Voorzitter:
Sjef Benders

Wilhelminastraat 53 5721 KK Asten 04936 - 1367

Sekretaris:
Tom Heijnen

Boschdijk 1081 5626 AG Eindhoven 04909 - 2128

Penningmeester:
Frans Post

Postbus 762 5201 AT Den Bosch 073 - 125454 tst. 2426

Overige leden:

Ad van Asten Waalreseweg 73^a 5554 HB Valkenswaard 04902 - 41271
Ad van Poppel Scarlattistraat 108 5049 GC Tilburg 013 - 553121

REDAKTIE "DE ROODBORSTTAPUIT"

Hans v.d. Laarschot (eindredactie) Rinkveld 7 5721 SP Asten 04934 - 1555
Tom Heijnen Boschdijk 1081 5626 AG Eindhoven 04909 - 2128
Loek Hilgers Jeroen Boschstraat 18 5062 LE Oisterwijk 04242 - 84978

BETALINGEN

Te voldoen op gironummer 5617837 t.n.v. F.A.H.E. Post, penningmeester SOV, Postbus 762, 5201 AT Den Bosch. Abonnement "De Roodborsttapuit" 19..: voor leden van aangesloten werkgroepen f 10,-, voor overige abonnees f 20,-. Betreffende bedrag te voldoen op bovenvermeld gironummer onder vermelding van "Roodborsttapuit 19..". Oude nummers (ad f 5,-) en kopieën van artikelen (ad f 0,30 per kopie) op aanvraag verkrijgbaar bij de penningmeester SOV.

VWG-EN AAN HET WOORD

K.N.N.V. Vogelwerkgroep Eindhoven

Zoals al blijkt uit de naam, maakt onze werkgroep deel uit van de K.N.N.V. afdeling Eindhoven. Binnen deze afdeling functioneren nog meerdere werkgroepen, o.a. op het gebied van planten, paddestoelen, insekten, hydrobiologie, ect.. Onze vogelwerkgroep bestaat nu ruim 20 jaar en het aantal leden is op dit moment 24. Na 20 jaar zijn er natuurlijk behoorlijk wat ledenmutaties geweest, ofschoon er gelukkig nog steeds leden zijn die al vanaf het begin "meedraaien".

De interessen en activiteiten van de leden zijn ook bij ons zeer verschillend. Per maand ontmoeten we elkaar tweemaal op een vaste lokatie, voor respectievelijk een vergader- en een studie-avond. Op de vergaderavonden komen allerlei lopende en nieuwe gespreksonderwerpen ter tafel, taken worden verdeeld, nieuwe inventarisatie verzoeken beoordeeld, waarnemingen uitgewisseld, plannen bedacht etcetera. De studieavonden worden gebruikt om bepaalde onderwerpen wat diepgaander te behandelen. Deze zijn van allerlei aard en worden of door eigen leden of door een gastspreker verzorgd. De volgende onderwerpen werden de laatste jaren o.a. behandeld:

* de Ortolaan	* verrekijkers
* braakballen	* roofvogels
* "kunst en vliegwerk"	* vogelgeluiden
* ganzen	* weidevogels
* vogeltrek	

Ook word regelmatig gebruik gemaakt van video of films om bijvoorbeeld een bepaald vogelgedrag er uit te lichten.

Ook wij zijn ooit gestart met diverse nestkast-projecten ('s-Heerenvijvers, De Pan, de Hurken, het Goor). In overleg met Staatsbosbeheer is het aantal kleine kasten inmiddels drastisch gereduceerd. De roofvogel- en vooral de Kerkuilkasten krijgen nog steeds bijzondere aandacht. We verheugen ons dan ook in de regelmatig positieve broedresultaten.

Al staat inventariseren niet bij iedereen hoog op z'n werkljst, toch wordt een groot deel van het "vogelen" hiermee doorgebracht. Talloze gebieden zijn de afgelopen jaren geteld: Cranendonck (Maarheeze), Strabrechtse Heide (twee keer), Grote Heide, Heerendonk/Ruweeuwsels (Nuenen, i.v.m. aanleg oosttangent). Verder doen we uiteraard mee aan de lopende projecten: inventariseren voor de PPD, watervogel- en bekendtellingen, tellen van Reiger- en Roekenkolonies en Patrijzentellingen.

Zeer belangrijk en gezellig is het om regelmatig samen excursies en kampen te organiseren. Behalve soms traditionele tochten naar onder andere de Flevopolders, Zeeland, een plassengebied zoals het Naardermeer, het Jisperveld, de Nieuwkoopse plassen, de Argonne (N Frankrijk), worden ook de gebiedjes in de direkte omgeving niet vergeten.

Behalve de natuurstudie vindt ook de natuureducatie soms een plaats binnen onze werkzaamheden. Voor bijvoorbeeld de vogelcursussen en voor "VARA's vroege vogels" zijn verschillenden van ons als gids in de weer geweest. Ook wordt door scholen een enkele keer een beroep op ons gedaan.

Tot slot nog het volgende. Bij ons is er geen dagelijks bestuur of iets dergelijks. Verschillende taken zijn daarom verdeeld, zoals:

- voorzitter voor de gespreksavonden.
- voorbereiding studie-avonden.
- afgevaardigden externe vergaderingen.
- projektgewijze coördinatoren.
- financiën.
- contactpersoon algemeen, en administratie.

Een exact werkgebied zoals dat voor het Kerkuilgebeuren is gemaakt, is door ons niet aan te geven. Het zou zinvol zijn om dit op een samenwerkingsverband-vergadering nog eens te bespreken.

Namens Vogelwerkgroep KNNV Eindhoven: Hans van As, Terschellingstraat 2,
Eindhoven, 040-418703

L.H.

SOV BERICHTEN

NIEUW: DE SOV WAARNEMINGSKAART

Aan het eind van dit jaar komt er een nieuw produkt van het SOV op de markt: de SOV waarnemingskaart. Al jaren lang dacht het SOV over het opzetten van een groot archief, waarin de vogelwaarnemingen uit midden en oost Brabant centraal zouden worden opgeslagen. Zo'n archief kan dan van groot belang zijn bij de natuurbescherming, bij puur vogelkundig onderzoek en het moet bovendien als een van de belangrijkste peilers voor een eventuele toekomstige avifauna van ons werkgebied worden beschouwd.

De definitieve vormgeving van het op te bouwen archiefsysteem, meer bepaald de waarnemingskaart, heeft flinke tijd gekost, maar eindelijk is het dan zover! Bij het ontwerpen van de waarnemingskaart is niet alleen gestreefd naar een vergaande mate van standaardisatie en een optimaal gebruik voor de waarnemers, ook is rekening gehouden met een eventuele automatisering van de duizenden gegevens. Dit laatste maakt de kaart ogenschijnlijk ingewikkeld, maar wie hem invult zal snel een tegenovergestelde mening toegedaan zijn.

De waarnemingskaart zal tesamen met de bijbehorende handleiding over enige tijd onder de waarnemers worden verspreid. Tegen die tijd zal ook bekend zijn hoe de verdere afhandeling van de gegevensverwerking zal plaatsvinden. Hieronder vindt u alvast het tekstgedeelte van de handleiding.

Inleiding

Een archiefsysteem werkt, met name als het aantal gegevens zeer groot wordt, pas goed als de belangrijke gegevens op gestandaardiseerde wijze worden opgeslagen. Hiertoe is het noodzakelijk, dat een aantal afspraken worden gemaakt. Het gaat om de volgende zaken:

- Het aanduiden van de plaats van waarneming. We gebruiken daarvoor de atlasblok- en de kilometerhoknummers. De nummering van de atlasblokken kan men vinden in de "Inventarisatie-atlas voor flora en fauna" van het Staatsbosbeheer. Een kopie van het Brabantse deel van deze atlas is in de losse handleiding als bijlage opgenomen.
- De wijze van tellen: is er wel of niet systematisch geteld.
- Gegevens over pleisterende en overvliegende niet-broedvogels.
- Gegevens over nestsucces, oorzaken van het mislukken van broedsels en doodsoorzaken.
- Welke waarnemingen worden verzameld.

Het invullen van de waarnemingskaart

De voorzijde van de waarnemingskaart bestaat uit drie delen. In het eerste deel worden enkele algemene gegevens gevraagd: om welke soort (of ondersoort) gaat het, betreft het een broedgeval, een mogelijk broedgeval of een niet-broedvogelwaarneming, wat is de naam van het gebied en wie is (zijn) de waarnemer(s).

Het tweede deel wordt het codegedeelte genoemd. Hierin komen alle gegevens in gecodeerde vorm te staan. De cijfers 1 tot en met 93 worden posities genoemd. De waarnemer hoeft uitsluitend de posities 20 tot en met 35, exclusief posities 26 en 27, in te vullen.

In het derde deel worden gegevens betreffende de waarneming gevraagd.

Op de achterzijde van de kaart kunnen broedbiologische gegevens worden vermeld evenals gegevens over doodsoorzaken, gedrag en determinatiekenmerken. Voor meer informatie wordt verwezen naar de "Toelichting bij de waarnemingskaart".

Welke waarnemingen invullen

De waarnemingskaart is bestemd voor losse waarnemingen. Waarnemingen die zijn verzameld in het kader van een planmatige telling vallen hier dus buiten. Voorbeelden van planmatige tellingen zijn: watervogeltellingen, wintertellingen van roofvogels e.d., broedvogelinventarisaties van een vastomgrensd gebied, zgn. bekenntellingen, slaapplaatstellingen.

Soms komt het echter voor, dat men tijdens een planmatige telling waarnemingen doet, waarvan het zinvol is een kaart in te vullen. Vindt men bijvoorbeeld tijdens een planmatige broedvogelinventarisatie een Haviksnest en stelt men het aantal eieren, nestjongen en uitgevlogen jongen vast, dan moet hiervan een waarnemingskaart ingevuld worden omdat dergelijke gegevens niet op inventarisatieformulieren ingevuld kunnen worden.

Het komt ook regelmatig voor, dat men een systematische telling uitvoert, die niet ten behoeve van een projekt is verricht, maar wel alle soorten van een bepaalde soortgroep omvat. Een voorbeeld is een telling van alle watervogels op een ven, verricht buiten een watervogeltelling-projekt om. Ook de waarnemingen van dergelijke tellingen moeten niet op waarnemingskaarten worden ingevuld.

Het spreekt voorts vanzelf, dat niet alle waarnemingen worden verzameld. Incidentele waarnemingen van zeer algemene soorten zijn meestal niet bruikbaar. Om een evenwichtige toelevering van waarnemingen te garanderen, is het noodzakelijk om precies aan te geven welke waarnemingen in ieder geval worden verzameld. Een overzicht hiervan vindt men in de bijlage. Dit betreft een "minimpakket"; overige waarnemingen zijn echter ook van harte welkom.

Samengevat worden de volgende waarnemingen via de waarnemingskaart verzameld:

- niet-planmatige waarnemingen.
- planmatig verrichte waarnemingen waarvan extra informatie (bijv. over broedbiologische aspecten) beschikbaar is.
- niet alle waarnemingen worden verzameld: zie bijlage voor het minimpakket.

Toelichting bij de waarnemingskaart

Naam gebied Geef een op de topografische kaart voorkomende gebiedsnaam met bij voorkeur vermelding van een dorp/stad waar het gebied vlakbij ligt of de gemeente waarin het gebied is gelegen.

Waarnemer(s) Adres en woonplaats behoeven niet ingevuld te worden indien u lid van een Brabantse VWG bent. Wel de naam van de VWG vermelden.

Posities:

1-19 Niet invullen.

20-23 Nummer atlasblok. *

24-25 Nummer kilometerhok.
Deze worden per atlasblok als volgt genummerd:

11	12	13	14	15	
21	22	23	24	25	
31	32	33	34	35	
41	42	43	44	45	
51	52	53	54	55	

Indien het opgegeven atlasbloknummer een benadering van de plaats is, dan bij kilometerhok 99 invullen.
Is het atlasblok- en/of kilometerhoknummer onbekend of onzeker, vul dan niets in.

26-27 Niet invullen.

28-29 Jaar. Alleen laatste twee cijfers (1984 wordt 84).

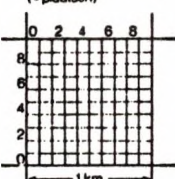
30-31 Maand. Januari = 01, februari = 02, ect. tot en met december = 12. Indien de maand niet precies bekend is, dan de volgende coderingen gebruiken:

21 = winter (jan - feb)
22 = voorjaar (mrt - mei)
23 = zomer (jun - aug)
24 = najaar (sep - nov)
25 = winter (dec)

*

Bij waarnemingen, verricht op de grens van twee of meer atlasblokken en/of kilometerhokken slechts één atlasblok- en kilometerhoknummer invullen.

FIGUUR. Voor- en achterzijde waarnemingskaart

SOORT: BROEDGEVALLEN: ja / mogelijk / nee GEBIED:	WAARNEMER(S): ADRES: PLAATS: VWG:	SAMENWERKINGSVERBAND VAN OOST-BRABANTSE VOEGELWERKGROEPEN																						
1 4 5 6 7 10 11 12 13 17 18 19 20 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 onderzoekpr. typ. holl. waarm. / bron prov. telgebied afw bot rll-shlok km-hok ha-hok jaar maand dag tijd																								
36 40 41 42 43 48 49 54 55 60 61 66 soort plei/over vastgesteld min vastgestel max geschat min geschat max																								
67 71 72 76 77 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 aantal d'f aantal q'q aantal orw n.s eieren juv nest juv uitg mistuk dood opg																								
TYPE TELLING 1 ☐ systematisch geteld (s.g) 2 ☐ s.g met recorder 3 ☐ s.g-nesten gezocht 4 ☐ niet syst. geteld PLAATS IN KM-HOK (+ plaatsen) IN AFW BIOTOOP ja/nee	BIJ (MOGELIJKE) BROEDGEVALLEN <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th>datum</th> <th>bijzonderheden</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table>	datum	bijzonderheden																					BIJ NIET-BROEDVOGELS PLEISTEREND 11 ☐ geen bijzonderheden 12 ☐ slaapplek (s.p) 13 ☐ voorverzamelplek (svvp) 14 ☐ s.p of vvp 15 ☐ hvp OVERVLEGEND 21 ☐ doelgericht naar N 22 ☐ NO 23 ☐ O 24 ☐ ZO 25 ☐ Z 26 ☐ ZW 27 ☐ W 28 ☐ NW 29 ☐ niet doelgericht AANTAL EXEMPLAREN d'f : geteld : q'q : geschat : orw :
datum	bijzonderheden																							
AANVULLINGEN BIJ OVERVLEGEND 20 ☐ overvliegend doelgericht, richting onbekend 30 ☐ overvliegend, verder geen gegevens bekend 40 ☐ niet bekend of het pleisterend of overvliegend betreft		BIJZONDERHEDEN BETREFFENDE GEDRAG _____ _____ _____																						
BROEDBIOLOGISCHE GEGEVENS NESTSUCCES 1 ☐ geslaagd broedsel 2 ☐ mislukt in nestbouwfase 3 ☐ mislukt in eifase 4 ☐ mislukt in nestjongenfase 9 ☐ mislukt, fase onbekend AANTAL EIERN IN NEST : AANTAL JONGEN IN NEST : AANTAL UITGEVLOGEN JONGEN : NESTPLAATS : OORZAAK MISLUKKEN BROEDEL: DOODSOORZAAK VAN DOOD GEVONDEN VOGEL:		DOORSLAGGEVENE DETERMINATIE-KENMERKEN _____ _____ _____																						

AANVULLINGEN BIJ OVERVLEGEND 20 ☐ overvliegend doelgericht, richting onbekend 30 ☐ overvliegend, verder geen gegevens bekend 40 ☐ niet bekend of het pleisterend of overvliegend betreft	BIJZONDERHEDEN BETREFFENDE GEDRAG _____ _____ _____
BROEDBIOLOGISCHE GEGEVENS NESTSUCCES 1 ☐ geslaagd broedsel 2 ☐ mislukt in nestbouwfase 3 ☐ mislukt in eifase 4 ☐ mislukt in nestjongenfase 9 ☐ mislukt, fase onbekend AANTAL EIERN IN NEST : AANTAL JONGEN IN NEST : AANTAL UITGEVLOGEN JONGEN : NESTPLAATS : OORZAAK MISLUKKEN BROEDEL: DOODSOORZAAK VAN DOOD GEVONDEN VOGEL:	DOORSLAGGEVENE DETERMINATIE-KENMERKEN _____ _____ _____

- 32-33 Dag (01 tot en met 31).
- 34-35 Tijd van de dag (01 tot en met 24). 24.00(=00.00) tot 01.00 uur wordt 24, 01.00 tot 02.00 uur wordt 01, ect. Indien de tijd van de dag niet precies bekend is, dan de volgende coderingen gebruiken:
 31 = ochtend
 32 = middag
 33 = avond
 34 = nacht
 De tijd van de dag hoeft alleen voor bepaalde soorten ingevuld te worden (bijv. bij trekkende roofvogels, ganzen, steltlopers, Kraanvogels en bij zeldzame soorten).
- Type telling Aankruisen wat van toepassing is. Veel waarnemingen betreffen niet systematisch geteld. Systematisch geteld is van toepassing als een gebied geheel (en min of meer volledig) is geteld, bijv. als men op een ven alle Tafeleenden precies telt.
- Plaats in kilometerhok Een kruisje (x) plaatsen in het getekende kilometerhok. Uitsluitend van toepassing bij minder algemene broedvogels (roofvogels, weidevogels, uilen, Boomleeuwerik, Nachtegaal, Roodborsttapuit, ect. om maar een paar willekeurige voorbeelden te noemen).*
- In afwijkend biotooptype Doorstrepen wat niet van toepassing is. Uitsluitend van toepassing bij (mogelijke) broedgevallen en pleisterende niet-broedvogels. Voorbeelden van afwijkende biotooptype H: bosjes, stukjes hei, ven, afgraving, dode beekarm temidden van agrarisch gebied - ven, opslagbosje of stuifzand temidden van heide - ven, brandvlakte, stukje hei, kaalkap of weilandje temidden van bos - etc. Het betreft m.a.w. kleine "stukjes biotoop" die sterk van het omliggende biotoop afwijken.
- Bij(mogelijke) broedgevallen Vermelden van waarnemingsdata en waargenomen bijzonderheden (bijv. 1 ♂ zingend plus 3 ♀, paar met jongen van ca. 1 week oud).
 Vermeldt tevens het geteld en geschat aantal paren c.q. territoria.
- Bij niet-broedvogels Aankruisen hetgeen van toepassing is. Onder doelgericht overvliegend wordt verstaan: in eenduidige richting en op directe wijze overvliegend. Een hoog overvliegende Wespindief die pal naar het noorden gaat komt dus in de categorie "doelgericht naar N", een Boomvalk die wat rondcirkelt in de categorie "niet doelgericht".
- Nestplaats Korte omschrijving geven van de nestplaats, bijv. nest in eik, in Grove den, in schuurtje, onder brug.

*

Zie bijlage.

- Nestsucces Aankruisen of het broedsel geslaagd is of mislukt (en indien mislukt, in welke fase van de broedcyclus was dat). Als het broedsel mislukt is, maar de fase is onbekend, dan "geslaagd broedsel" doorstrepen.
- Oorzaak mis- Indien bekend oorzaak van mislukken van het broedsel
lukken broedsel aangeven.
- Doodsoorzaak Bij dood gevonden vogels de doodsoorzaak aangeven.
- Gedrag Eventuele interessante gedragswaarnemingen kunnen hier kort worden omschreven.
- Determinatie Bij moeilijke en zeldzame soorten een korte omschrijving geven van de doorslag gevende kenmerken.

Twijfelt men bij het invullen van een gegeven, vul dan niets in maar maak hierover een korte opmerking onder de rubriek "gedrag" of "determinatie". Ga zorgvuldig te werk, met name bij het opzoeken van het atlasblok- en kilometerhoknummer.

Vul in het code gedeelte van de kaart NOOIT letters, streepjes (-) of vraagtekens in. Vul ook nooit iets in als u een gegeven niet weet of als het invullen van een gegeven niet van toepassing is.

*
Zie bijlage.

Namens het SOV: Tom Heynen

\$ = plaats binnen kilometerhok aangeven (door een kruisje te zetten in het kilometerhok, dat op de waarnemingskaart is getekend; alleen bij (mogelijke) broedgevallen)

B = broedgevallen of waarnemingen die op (mogelijk) broeden duiden

SOV-BERICHTEN 59

NB = niet-broedvogelwaarnemingen;
bij sommige soorten worden alleen waarnemingen van meer dan een bepaald aantal exemplaren gevraagd en/of alleen uit een bepaalde periode van het jaar (bijvoorbeeld Scholekster: alleen waarnemingen van meer dan 10 exemplaren en/of waarnemingen - ook van één exemplaar - uit de maanden oktober tot en met februari opgeven)

S = slaappleats-waarnemingen (alleen aangegeven als de soort nog niet bij NB is aangekruist)

Soort	B	NB	S	Soort	B	NB	S	Soort	B	NB	S
* Roodkeelduiker		x		* Kanoetstrandloper		x		\$ Zwarte Roodstaart	x		
* Parelduiker		x		* Drieteenstrandl.		x		\$ Gekraagde Roodst.			
\$ Dodaars	x	5 ex		Kleine Strandloper		x		\$ Paapje	x		
\$ Fuut	x	5 ex		* Temmincks Strandl.		x		\$ Tapuit	x		
* Roodhalsfuut		x		* Krombekstrandloper		x		Beflijster		x	
* Kuifduiker		x		* Paarse Strandloper		x		Merel			x
\$ Geoorde Fuut	x	x		Bonte Strandloper		x		\$ Kramsvogel	x	500 ex/mei-sep	x
Aalscholver	x	x		\$ Kempaen	x	x		Zanglijster			x
\$ Roerdamp	x	x		Bokje		x		Koperviek		250 ex/mei-sep	x
\$ Woudaapje	x	x		\$ Watersnip	x	10 ex		Grote Lijster		25 ex	x
* Kwak	x	x		\$ Houtsnip	x	x		*\$ Cetti's Zanger	x	x	
Blauwe Reiger	x	5 ex	x	\$ Grutto	x	25 ex/okt-feb	x	\$ Sprinkhaanrietz.	x	x	
\$ Purperreiger		x		Regenwulp		x		\$ Snor	x	x	
Ooievaar	x	x		\$ Wulp	x	10 ex/okt-feb	x	\$ Rietzanger	x	x	
Lepelaar		x		\$ Zwarte Ruiter		x		Bosrietzanger			sep-25 apr
Knobbelzwaan	x	5 ex		\$ Tureluur	x	x		Kleine Karekiet (x)			okt-15 apr
Kleine Zwaan		x		Groenpootruiter		x		*\$ Grote Karekiet	x	x	
Wilde Zwaan		x		Witgatje		x		Spotvogel			sep-15 apr
Rietgans		x		Bosruiter		x		\$ Braamsluiper	x	x	
\$ Kleine Rietgans		x		Oeverloper		5 ex/okt-mrt		Grasmus			sep-15 apr
Kolgans		x		* Steenloper		x		Tuinfluitier			sep-15 apr
\$ Grauwe Gans	x	x		* Grauwe Franjepoot		x		Zwartkop			nov-feb
Brandgans		x		Kleine Jager		x		\$ Fluiter	x	x	
Rotgans		x		Dwergmeeuw		x		Tjiftjaf			nov-feb
Bergeend	x	x		Kokmeeuw		x	x	Fitis			okt-mrt
Smient		x		\$ Stormmeeuw	x	100 ex	x	Goudhaantje			
Krakeend	x	x		\$ Zilvermeeuw	x	250 ex	x	\$ Vuurgoudhaantje	x	x	
\$ Wintertaling	x	25 ex		Kleine Mantelmeeuw		x		Grauwe Vliegenv.			okt-25 apr
\$ Wilde Eend		100 ex		* Grote Mantelmeeuw		x		\$ Bonte Vliegenvv.	x	x	
\$ Pijlstaart	x	x		* Grote Stern		x		\$ Beardmannetje	x	x	
\$ Zomertaling (♀:*)	x	x		\$ Visdief	x	x		Staarthees		25 ex	
\$ Slobbeend	x	x		*\$ Noordse Stern	x	x		*\$ Glanskop	x	x	
* Krooneend		x		* Dwergstern		x		Matkop			
\$ Tafeleend	x	25 ex		\$ Zwarte Stern	x	x		Kuifmees			
\$ Kuifeend	x	25 ex		Holenduif		50 ex	x	Zwarte Mees			
* Topperend		x		Houtduif		1000 ex	x	Pimpelmees			
Eidereend (♀:*)		x		Turkse Tortel		100 ex		Koolmees			
* Ljseend		x		Tortelduif		10 ex/sep-25 apr	x	\$ Boomklever	x	x	
* Zwarte Zeeëend		x		Koekoek		10 ex/sep-mrt		\$ Boomkruiper			
* Grote Zeeëend		x		\$ Kerkuil	x	x		\$ Wielewaal	x	x	
Brilduiker		x		\$ Steenuil	x	x		\$ Grauwe Klauwier	x	x	
Nonnetje		x		\$ Bosuil	x	x		\$ Klapekster	x	x	
* Middelste Zaagbek		x		\$ Ransuil	x	x	x	Vlaamse Gaai		25 ex	x
Grote Zaagbek		x		*\$ Velduil	x	x		Ekster		50 ex	x
\$ Wespendief	x	x		\$ Nachtzwaluw	x	x		Notenkraaker		x	
* Zwarte Wouw		x		Gierzwaluw		250 ex/sep-25 apr		Kauw			x
\$ Rode Wouw	x	x		\$ Ljsvogel	x	x		Roek		x	x
\$ Bruine Kiekendief	x	x		Hop		x		Zwarte Kraai		25 ex in mei-jul	x
Blauwe Kiekendief		x		\$ Draaihals	x	x		Bonte Kraai		x	
* Grauwe Kiekendief		x		\$ Zwarte Specht	x	x		* Raaf		x	
\$ Havik	x	x		\$ Kleine B. Specht	x	x		Spreeuw			x
\$ Sperwer	x	3 ex		Grote B. Specht		x		Huisms			x
\$ Buizerd	x	5 ex		Groene Specht		x		Ringms			x
* Rugpootbuizerd		x		\$ Kuifleeuwerik	x	x		Vink		100 ex	x
Visarend		x		\$ Boomleeuwerik	x	x		\$ Keep	x	50 ex/mei-sep	x
\$ Torenvalk	x			Veldleeuwerik		50 ex		\$ Europese Kanarie	x	x	
\$ Smelleken		x		* Strandleeuwerik	x	x		Groenling		50 ex	x
\$ Boomvalk	x	x		\$ Oeverzwaluw	x	25 ex/sep-15 apr	x	\$ Putter	x	x	
* Slechtvalk		x		Boerenzwaluw		250 ex/okt-mrt	x	\$ Sijp	x		mei-sep
\$ Korhoen	x	x		\$ Huiszwaluw	x	50 ex/okt-15 apr	x	\$ Kneu		50 ex/dec-feb	x
Patrijs		15 ex		*\$ Duinpieper	x	x		* Frater		x	
\$ Kwartel	x	x		Boompieper		10 ex/okt-mrt		\$ Barnsijs	x	x	
Fazant				Graspieper		100 ex	x	\$ Kruisbek	x	x	
\$ Waterral				* Waterpieper		x		\$ Goudvink	x	x	
\$ Porseleinhoen	x	x		* Oeverpieper		x		\$ Appelvink	x	x	
*\$ Kwartelkoning	x	x		\$ Gele Kwikstaart	x	5 ex/okt-mrt	x	* Ljsgors		x	
Waterhoen		50 ex		* Engelse G. Kwikst.	x	x		* Sneeuwgorz		x	
Meerkoet		50 ex		Noordse G. Kwikst.		x		Geelgorz		25 ex	x
Kraanvogel		x		Grote Gele Kwikst.		x		\$ Ortolaan	x	x	
\$ Scholekster	x	10 ex/okt-feb		Witte Kwikstaart		25 ex	x	Rietgorz		25 ex	x
\$ Kluit	x	x		* Rouwkwikstaart		x		\$ Grauwe Gors	x	x	
\$ Kleine Plevier	x	x		Pestvogel		x					
\$ Bontbekplevier	x	x		* Waterspreeuw		x					
*\$ Strandplevier	x	x		Winterkoning			x				
* Morinelplevier		x		Heggenus							
Goudplevier		x		Roodborst							
Zilverplevier		x		\$ Nachtegaal	x	x					
Kievit		1000 ex		\$ Blauwborst	x	x					

* = determinatie-kenmerken vermelden

Voorts:

1. Alle waarnemingen van de niet vermelde soorten
2. Eventueel waarnemingen die van regionaal belang zijn
3. Waarnemingen van vogels met "afwijkingen" (bijvoorbeeld albinistische of melanistische exemplaren)

PUBLIKATIES

KORHOENDERS IN DE KEMPEN

Het Korhoen is in ons land gedurende de laatste twee decennia gestadig in aantal afgenomen. De reden hiervan is, ondanks onderzoek door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, naar mijn idee nog steeds niet volledig duidelijk. De vooruitzichten voor het Korhoen zijn in ieder geval slecht.

De Kempen is naar Nederlandse maatstaven gemeten altijd al een belangrijk Korhoengebied geweest. Ook de laatste tien jaar is dat nog steeds het geval: zo'n 25% van de landelijke populatie kampeert in de Kempen.

Reden genoeg voor vogelwerkgroep De Kempen om alle gegevens over de Korhoenders in hun werkgebied op een rijtje te zetten. Dat is nu op overzichtelijke wijze gebeurd in een "special" van hun periodiek De Blauwe Klauwier. In 64 pagina's wordt aan de hand van tekst, tabellen en talrijke figuren een uitvoerig overzicht gegeven van de populatieverloop van de soort in de zeven belangrijkste gebieden voor deze vogel. De overige gebieden komen eveneens, zij het in korte vorm, aan bod.

Na een overzicht van het voorkomen en aantalsverloop van het Korhoen in Nederland volgt een zelfde soort bespreking voor de Kempen als geheel. Hieruit blijkt, dat er sedert tenminste 1974 sprake is van een gestage achteruitgang. In de zeven belangrijkste gebieden nam het aantal exemplaren af van circa 265 in 1971 tot circa 110 in 1974. Vooral sinds 1980 nam het aantal plotsklaps sterk af en de populatie bereikte in de jaren 1982-84 een triest nivo van 35-40 vogels. De aantallen in 1982-84 lijken een zekere stabilisatie te suggereren, maar of dit ook werkelijk zo is kan alleen maar worden afgewacht. Dergelijke stabilisaties van korte duur hebben zich ook in het verleden voorgedaan, waarna het aantal weer ineens kon afnemen.

In een volgend hoofdstukje wordt ingegaan op de belangrijkste oorzaken van de afname. Het is inmiddels gemeengoed geworden om aan te nemen, dat het "beheer" van de aan heideterreinen grenzende cultuurgronden door een slechte invloed op de kruidenvegetatie en het insektenleven de voedselmogelijkheden voor Korhoenders in sterke mate negatief hebben beïnvloed. Dit zou dan vooral de reproductie in negatieve zin veranderen, met name door een grotere sterfte onder de pas uitgelopen jongen. Hoewel er voor deze verklaring zeker wat te zeggen valt, wil ik er wel op wijzen dat er nog geen harde bewijzen voor deze theorie bestaan. Het is ook bepaald geen sinecure om die te verzamelen, vooral omdat het onderzoek naar de oorzaken van de achteruitgang pas is ingezet op een tijdstip, dat de populatie al aardig in elkaar was geklapt.

Het grootste deel van de Korhoender-special wordt gewijd aan een bespreking per gebied. In de Reuselse Moeren, waar lange tijd zo'n tien vogels voorkwamen, is de soort sinds 1982 verdwenen. Op de Cartierheide (Eersel) ziet het aantalsverloop er grillig uit; op het hoogtepunt (1978-1980) verbleven hier tot 14 exemplaren, maar ook hier lijkt het einde met vier vogels - waarvan één haan - in 1984 nabij. De Groote Heide (Leende) telde aan het eind van de zestiger jaren een zeer grote populatie van 50-100 exemplaren.

In de periode 1974-77 waren er nog 12-16 over en in 1984 drie; in 1983 werden hier twee geschoten hanen gevonden. Op de Landschotse Heide (Middelbeers) ziet het aantalsverloop er iets minder somber uit dan in de voorgaande gebieden. Desondanks is de populatie hier in tien jaar tijd gehalveerd. In het midden van de jaren zeventig telde het bestand nog een dikke 20 vogels, in 1984 zijn er 11, waarvan 5 hanen, over. Anders is het wederom op de Neterselsche en Misperleindsche Heide (Lage Mierde). Van 20 Korhoenders in 1976 ging de populatie linea recta de afgrond in en sedert 1982 zal men hier tevergeefs naar Korhoenders gezocht hebben. Het neusje van de Kempische Korhoenzalm is de Oirschotse Heide. Met 24 hanen in 1978 was dit gebied destijds de lijstaanvoerder van Nederland. In 1984 waren er nog slechts 9 hanen (en tenminste 5 hennen) over en de tendens van de laatste vijf jaar smooit optimistische denkbeelden al snel in de kiem. Besloten wordt met een uiterst sombere schets van het populatieverloop op de Strabrechtse Heide. In de zestiger jaren verbleven hier nog zo'n 80-90 exemplaren en zelfs tot in het begin van de zeventiger jaren zag je vaak groepen van 25-30 beesten. Sindsdien is het snel bergafwaarts gegaan en in 1984 werden nog maar 2 hanen en 2 hennen geteld!

Deze publicatie van VWG De Kempen is de moeite waard.

Lex Peeters(eindredactie) e.a. 1985. Korhoender-nummer; De Blauwe Klauwier jaargang 10, nummer 4, 64 pagina's. Uitgave VWG De Kempen, Veldhoven.

Gele kwilstaart
juli 1979 Holf Nijl

LOPENDE ONDERZOEKEN

- * SOV Watervogeltellingen Koördinatie: Ad van Poppel, Scarlattistraat 109,
5049 GC Tilburg (013 - 553121)
Tellingen winter 1984/1985: januari 1985
Telresultaten in het vervolg zenden aan:
A. Smit, SBB Dienstvak Natuurbehoud,
Prof. Cobbenhagenlaan 225, Tilburg (013-678755)

- * SOV Patrijs-
 inventarisatie Kontaktpersoon: Wim Bankers, p/a VWG De Peel,
Vlinkert 29, 5725 AH Asten (04934 - 4728)
"Gegevens van de inventarisatie 1985" insturen
voor 1 augustus 1985.

- * Avifauna-onderzoek PPD Tom Heijnen & Frans Post, PPD, afdeling SLI,
buro ILG, Brabantlaan 1, 5216 TV Den Bosch
(073 - 125454, toestel 2426)
Broedvogelonderzoek: gegevens van de inventari-
satie 1985 insturen voor 1 september 1985.

- * Grutto-slaapplaats-
 tellingen Koördinatie: Ad van Poppel, Scarlattistraat 109,
5049 GC Tilburg (013-553121)
Teldata: 14-16 juni, 28-30 juni en 12-14 juli
1985.

- * Kuifleeuwerik Hans van de Laarschot, Rinkveld 7,
5721 SP Asten (04934-1555)
Gevraagd: gegevens over verspreiding en aantal-
len in Noord-Brabant (zie oproep in Roodborst-
tapuit 3(1):39).
Uiterlijk(!) insturen op 1 augustus 1985.

- * Zwarte Kraai L. Buurma, Lisserweg 493, 2165 AS Lisserbroek
(02521 - 10873)
Gevraagd: Waarnemingen van Zwarte Kraaien ge-
merkt met wit of rood vleugelplaatje, met opgave
van plaats, datum en eventuele waargenomen tekst
op het plaatje.

HET VOORKOMEN VAN BEEKVOGELS IN DE KEMPEN IN HET WINTERHALFJAAR, 1977-1980.

Resultaten van een project van Vogelwerkgroep De Kempen

Hans Cornelissen

Voorwoord

Bevallingen zijn zelden gemakkelijk, maar de bevalling van een bekenntelverslag is een geval apart. Tom Heijnen kreeg destijds al weëen als hij de gigantische brij gegevens dagelijks voor zich op het bureau zag liggen. Na een gedegen organisatie en uitvoering van de tellingen zelf, begon het worstelen met de gegevens. Alle formulieren transformeren per soort en per beekgebied kostte al vele weken. Het rekenwerk al niet minder. Van alles werd alvast uitgewerkt en op papier gezet want aan bekenntellingen kun je tot in de lengte van dagen blijven rekenen. Echter de tijd ontbrak Tom om het af te maken. Omdat wij het beiden als een plicht beschouwden alle enthousiaste tellers toch hun eigen resultaten te laten zien en ik tijd en enthousiasme kon vinden voor reken-, teken- en schrijfwerk is het verslag toch nog gereed gekomen. Dat is vooral gunstig, omdat de nieuwe "Kempische Waterwildtellingen" en de Oost Brabantse bekenntellingen van het SOV prachtig vergelijkingsmateriaal opleveren. Helaas is ook de bedreiging van de Kempische beek nog steeds aktueel. Ik hoop dan ook dat dit verslag niet alleen bekeken zal worden als een bijdrage aan onze vogelkennis, maar ook als een middel om die vogelkennis te gebruiken in de strijd tegen de vernieling van het beekdal.

Rest mij nog om, naast Tom, al die vogelaars te bedanken die met hun ingestuurde formulieren aan de basis staan van dit verslag: Marcel Wasscher, Jan van Winden, Geert de Wit, Jan Wouters, Pieter Wouters, Rob de Boer, Hans Schipper, Jasper-Jan de Konink, Ted Sanders, Henk Hendriks, Fred Geven, Rob Aarts, Marco Bakermans, Kees Goudsmit, Jos Jaspers, Jacques van Kessel, Tjeerd v.d. Kooi, Harrie Lurling, Frank Neijts, Bob Ophof, Bert van Opstal, Lex Peeters, Frank de Rooy, Monique van Schoubroeck, Marcel Silvius, Peter Voorn, Wim v.d. Voort. En niet te vergeten al die overige vogelaars die een of meerdere malen meegingen en ogen en oren in dienst wilden stellen voor het beekvogelonderzoek.

Inleiding

Gedurende de winterhalfjaren van 1976/77 tot en met 1979/1980 zijn in de Kempen zogenaamde beketellingen gehouden. Deze tellingen zijn ontstaan vanuit interesse van Marcel Wasscher en Tom Heynen in drie specifieke beekvogelsoorten: IJsvogel, Grote Gele Kwikstaart en Waterpieper. Om deze soorten te bestuderen was het nodig bepaalde beektrajecten te volgen. Het bleek weinig extra moeite te kosten om ook een aantal andere soorten "mee te pikken" en al gauw was het idee geboren voor een systematische telling van een (belangrijk) deel van het Kempische bekenstelsel, ontwikkeld en georganiseerd door Tom Heynen. De methode van tellen werd afgestemd op de volgende vraagstelling:

1. Hoe is de soortensamenstelling, de verspreiding en het aantalsverloop van beekvogels gedurende het winterhalfjaar.
2. Wat is de relatie van deze aspecten met het beektype en het beekdal-landschap?
3. Wat is de invloed van het weer, in het bijzonder vorst, op beekvogel-populaties in de winter?
4. Wat voor functie vervult de beek voor de vogels?
5. Op welke wijze kan het beekvogelonderzoek ten goede komen aan beheer en bescherming van het Kempische beekdal?

In dit verslag zal punt 1 de meeste aandacht krijgen, omdat dit tenslotte de basis vormt voor de andere vraagstellingen. Invloeden van weer en landschapsstructuur komen echter ook herhaaldelijk ter sprake, waarbij in het bijzonder veel aandacht wordt besteed aan de wisselwerking tussen stilstaand open water en beken.

In hoofdstuk 5 (discussie) wordt ook alvast een eerste schuchtere poging gedaan om het een en ander bij te dragen aan vraagstellingen 4 en 5. Voor een goede afweging van belangen bij de bescherming van onze beken is het nodig, verantwoorde waardebepalingen te geven van de diverse facetten van het beekdal. De winterse vogelfauna is ook zo'n niet weg te denken facet en er zullen in dit verslag enige suggesties gedaan worden tot het vaststellen van de "waarde" van de Kempische beken wat betreft wintervogels.

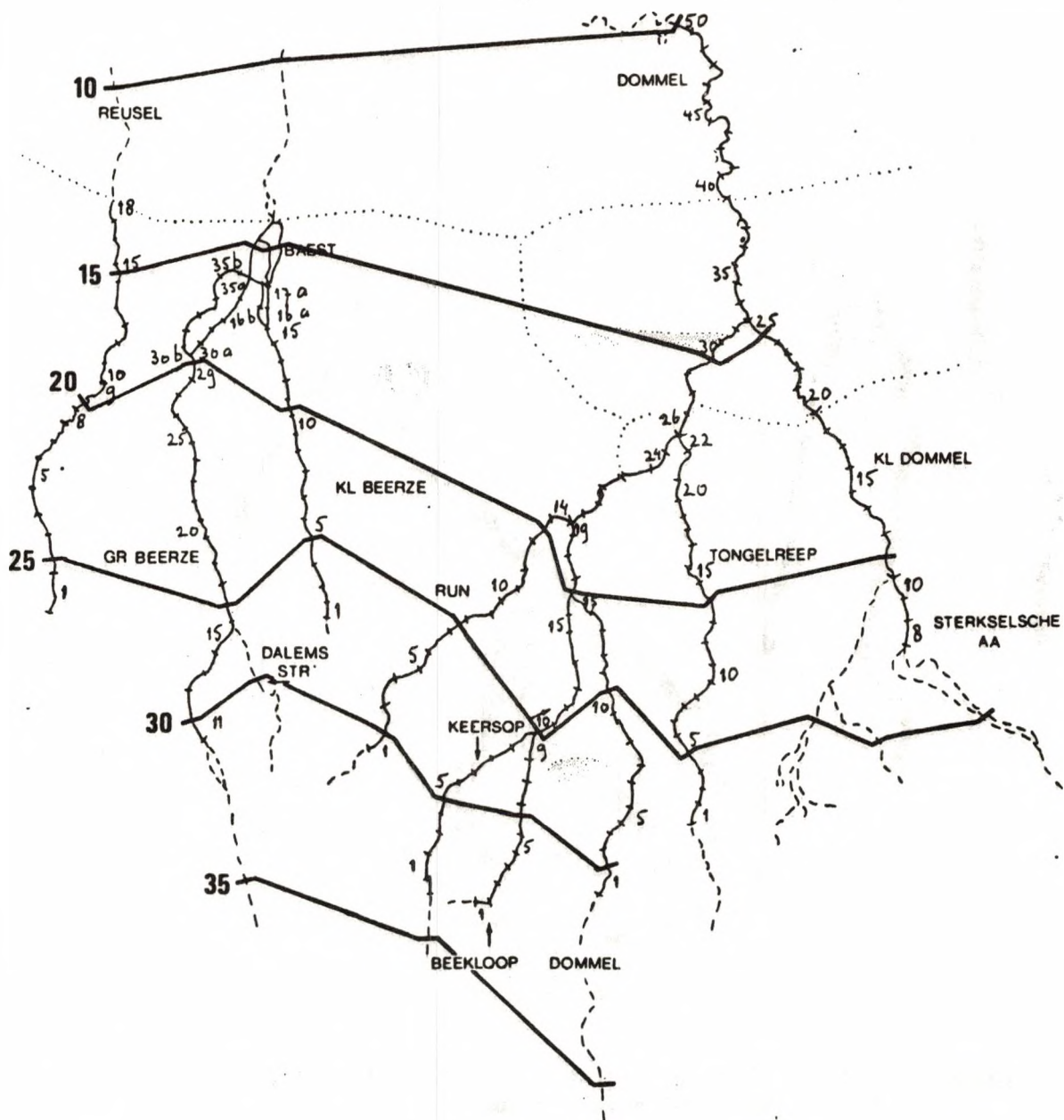
2. Gebiedsbeschrijving

De beketellingen zijn uitgevoerd in het gebied "de Kempen", in Zuid-Oost Brabant. Zoals te zien is in figuur 1, zijn binnen het werkgebied drie bekenstelsels te onderscheiden. Verreweg het grootste hiervan is het Dommelstelsel, waartoe de Kleine Dommel, de Dommel, Sterkselsche Aa, Tongelreep, Beekloop, Keersop en de Run behoren. Grote en Kleine Beerze vormen het Beerzestelsel en de Reusel vormt een eigen stelsel, hoewel deze buiten het gebied met de Leij verbonden is. Alle genoemde beken zijn nog vóór Den Bosch als Dommel samengevloed en wateren aldus af op de Maas.

De Kempische beken behoren alle tot de zogenaamde laaglandbeken. Deze hebben door het geringe verval in hoogte (zie figuur 1) een lage stroomsnelheid. In het boek "Beken in Brabant" (Van der Straaten en Von Meyenfeldt 1976) wordt uitvoerig ingegaan op de karakteristieken van de

kempische beek en met name op de schaarsheid van dit beektype binnen Europa. Slechts enkele aspecten van het Kempische beeklandschap worden hierna kort besproken:

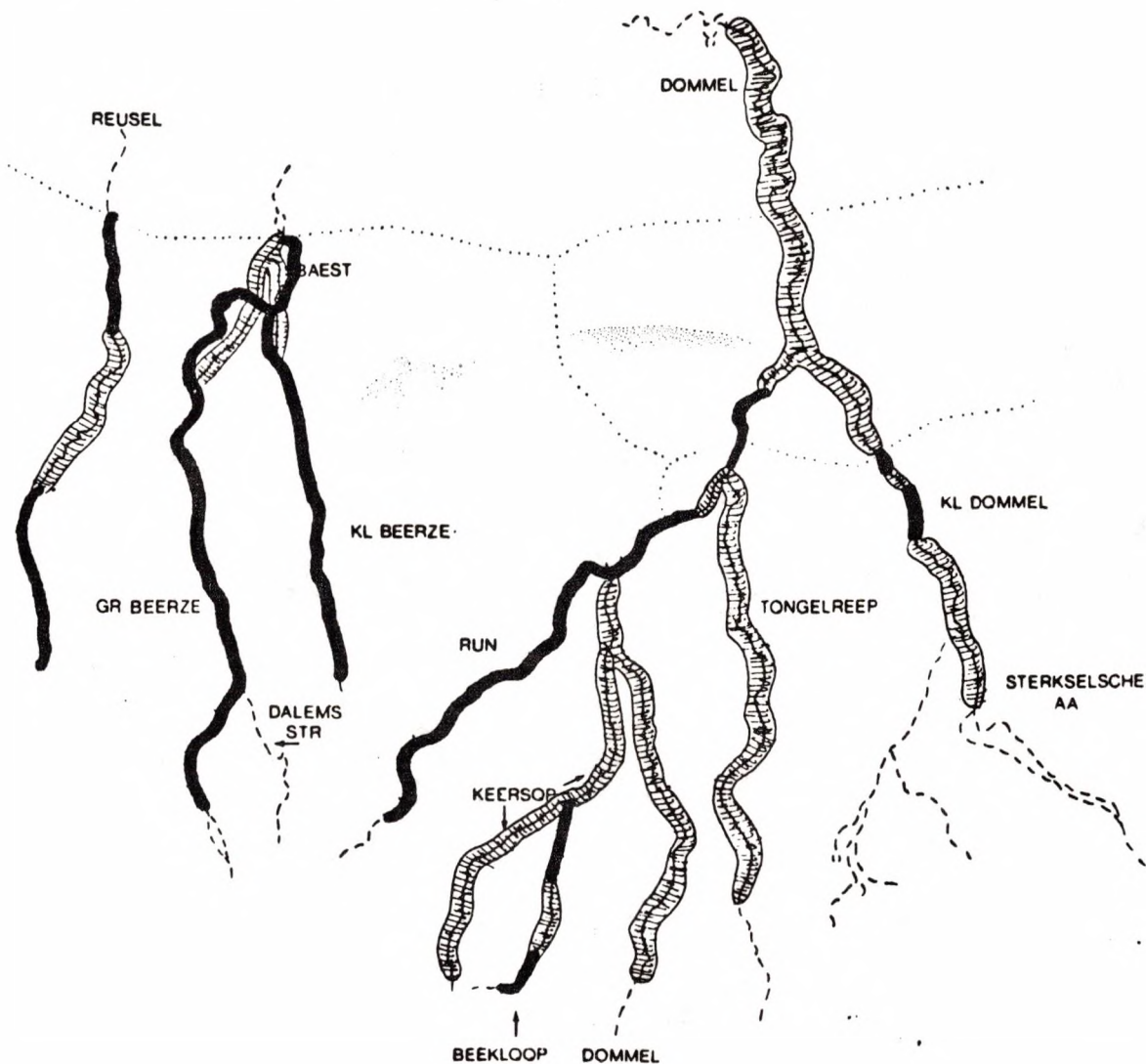
Figuur 1. Het gebied van de bekendtellingen, met trajectnummering en hoogtelijnen. De punten waar de beken een gelijke hoogte hebben zijn met elkaar verbonden, de hoogte is links in meters aangegeven (afgeleid van topografische kaarten 1 : 50.000).

In figuur 2 is aangegeven welke stukken beek nog min of meer natuurlijk van aard zijn (waaronder ook lang geleden gekanaliseerde beken vallen) en welke stukken recentelijk genormaliseerd zijn. In het laatste geval zijn de zo karakteristieke meanders verdwenen. De oevers, die in de natuurlijke situatie steil en hoog zijn door oeverafslag, lopen dan geleidelijk af of zijn voorzien van een beschoeiing.

Een normalisatie gaat over het algemeen samen met een complete verandering van het beekdallandschap. Broekbosjes, kleinschalige hooi- en graslandjes, overgangen van vochtige naar droge heide, dat alles is slechts hier en daar als triest restantje terug te vinden. Polderachtige landschappen met een sterk gereguleerde waterhuishouding komen ervoor in de plaats.

Figuur 2. Aard van de beektrajecten.

- genormaliseerde, onnatuurlijk uitzierende beek. Oevers hoofdzakelijk in de vorm van tallud.
- natuurlijke of lang geleden genormaliseerde beek. Oevers meestal steil door afslag.

Langgeleden genormaliseerde beken hebben zich vaak redelijk kunnen herstellen, omdat de daarmee gepaard gaande wijzigingen in het omringende landschap destijds nog niet zo rigoreus waren. Ook deze zijn ingedeeld bij de natuurlijke beken.

Voor de vogels is de aanwezigheid van de stilstaande open wateren in de omgeving vaak van zeer grote betekenis. Sommige hiervan, met name de viskwekerijen, staan in directe relatie tot de beek. In figuur 3 (zie bijlage 4) zijn een aantal voor wintervogels belangrijke open wateren aangegeven. Zij zullen herhaaldelijk ter sprake komen bij vergelijking tussen de beken- en plassentellingen (zie 3.3).

3. Methode (voor een uitvoerige beschrijving zie bijlage 4)

Werkwijze in het veld

In de winter van 1976/77 tot en met 1979/1980 zijn 12 tellingen verricht, elk betrekking hebbend op 150-160 km beek. De tellingen richtten zich op twee groepen van soorten, die hier A en B worden genoemd (tabel 1).

Tabel 1. Selectie van de telsoorten.

Groep A: "watergebonden" en "oevergebonden" soorten		Groep B: overige telsoorten	
Dodaars	Meerkoet	Buizerd	Tureluur
Blauwe Reiger	Watersnip	Torenvalk	Witte Kwikstaart
Wilde Eend	Witgatje	Patrijs	Veldleeuwerik
Wintertaling	IJsvogel	Kievit	Graspieper
Tafeleend	Grote Gele Kwikstaart	Scholekster	Kramsvogel
Kuifeend	Waterpieper	Wulp	Koperwiek
Waterhoen		Grutto	

In dit artikel worden alleen de telresultaten van de soorten uit groep A besproken.

De beken werden op voorhand in kleine stukjes verdeeld. Deze zogenaamde trajecten zijn gemiddeld 0,8 km lang (variatie 0,5-1.2 km). De traject-indeling is in figuur 1 aangegeven.

De telperioden

In totaal werden 12 tellingen georganiseerd. Er werd steeds tenminste 80% van het maximale aantal getelde trajecten (n=193) geteld. Tabel 2 geeft een overzicht van de telweekends met bijzonderheden. In bijlage 1 zijn deze gegevens gedetailleerder weergegeven per beek.

Tabel 2. Overzicht van de tellingen met vermelding van de weersomstandigheden.

Telling	Data	Aantal getelde trajecten	Weersomstandigheden
A	29/30 jan 1977	157 (81 %)	29 jan: vrij krachtige wind, wisselvallig met sneeuw en zonnige perioden. 30 jan: weinig wind, zonnig * voorgaande weken geen vorst
B	26/27 mrt 1977	182 (94 %)	bewolkt, regenachtig * voorgaande weken geen vorst
C	14/15 jan 1978	193 (100 %)	vrij zonnig tot bewolkt, ca 5 °C, geen neerslag * voorgaande weken geen vorst van betekenis
D	18/19 mrt 1978	188 (97 %)	half tot zwaar bewolkt, enkele buien, matige wind * voorgaande weken geen vorst
E	23/24 dec 1978	191 (99 %)	bewolkt, geen neerslag, ca 0 °C * alle plassen/vennen sinds enkele dagen dichtgevroren
F	3/ 4 feb 1979	186 (96 %)	onbewolkt, zwakke tot matige wind, 4 °C * alle plassen/vennen zijn al vijf weken dichtgevroren!
G	24/25 mrt 1979	190 (98 %)	24 mrt: onbewolkt, zonnig 25 mrt: zwaar bewolkt, regenbuien, matige wind * voorgaande weken geen vorst van betekenis
H	13/14 okt 1979	154 (80 %)	wisselend bewolkt, vrij krachtige wind * voorgaande weken geen vorst
I	27/28 okt 1979	175 (91 %)	licht bewolkt, vrij zonnig, zwakke wind, ca 8 °C * voorgaande weken geen vorst
J	1/ 2 dec 1979	175 (91 %)	bewolkt, matige wind * voorgaande weken geen vorst
K	12/13 jan 1980	157 (81 %)	onbewolkt, vrij zwakke wind, ca 0 °C * voorgaande week steeds lichte nachtvorst; op 11/12 jan matige vorst; vrijwel alle plassen/vennen grotendeels dichtgevroren
L	26/27 jan 1980	175 (91 %)	wisselend bewolkt, zonnige perioden, vrij koud * de meeste plassen/vennen dichtgevroren

Verwerking van de gegevens

Per telweekend werden de volgende basisberekeningen gemaakt:

1. % presentie - trajecten = percentage trajecten waarin de soort is waargenomen, t.o.v. het totale aantal getelde trajecten.
2. Aantal vogels.
3. Aantal vogels per geteld traject; hierdoor zijn de verschillende telweekenden onderling vergelijkbaar.
4. Aantal vogels per presentie traject: dit kan een indicatie geven van de mate waarin de vogels zich concentreren.

Van de talrijke telsoorten worden punt 3 en 4 in blokdiagrammen uitgezet tegen de tellingen (zie bijvoorbeeld figuur 4 en 5). Hierbij zijn de tellingen meestal gegroepeerd in vier klassen.

Klasse	Tellingen	Seizoen	Gesteldheid plassen/vennen
I	H, I	najaar(oktober)	open water
II	A, C, J	winter(december- januari)	open water
III	E, F, K, L	winter(december- februari)	dichtgevroren
IV	B, D, G	voorjaar(maart)	open water

Voor enkele soorten (Waterhoen, Witgatje, IJsvogel) worden de tellingen in chronologische volgorde uitgezet op de horizontale as, omdat dit interessantere grafieken oplevert.

Verder zijn alle waarnemingen gegroepeerd in aantalsklassen :

Klassen	Aantal exemplaren per traject
1	1
2	2-3
3	4-7
4	8-15
5	16-31
6	32-63
7	64-127
etc.	

Van deze aantalsklassen is de frequentieverdeling berekend. De frequenties per klasse worden cumulatief uitgezet (iedere waarde wordt opgeteld bij de vorige; het totaal komt dus telkens op 1.0 uit). Op deze manier kunnen we snel aflezen tot welke aantalsklassen bijvoorbeeld de helft of driekwart van de waarnemingen behoort. Deze grafiek wordt steeds gemaakt voor de vier tellingsgroepen afzonderlijk en voor alle tellingen in totaal (zie bijvoorbeeld figuur 6); indien punten samen vallen met x (alle tellingen), zijn ze niet ingetekend.

Voor enkele soorten volgen we het aantalverloop stroomafwaarts aan de Dommel, dus van traject 1 tot en met 48 (zie bijvoorbeeld figuur 7). Ook bij deze trajecten zijn de aantallen cumulatief uitgezet, dus hoge aantallen per trajecten kunnen we aflezen als een steile helling tussen twee opeenvolgende punten.

Tenslotte zijn de gegevens van de telsoorten per beek(deel) verzameld in tabel 3.

De "plassentellingen"

De gegevens van de bekentellingen worden regelmatig vergeleken met die van de watervogeltellingen ("plassentellingen") in de Kempen. De resultaten van deze plassentellingen zijn verzameld in bijlage 3.

Voor Wilde Eend, Waterhoen, Meerkoet en IJsvogel zijn de aantallen op de "plassen" in een grafiek uitgezet, samen met de absolute aantallen van de bekentellingen. Aangezien voor beide tellingen geldt, dat verreweg de meeste betreffende wateren geteld zijn, zijn de gegevens enigzins met elkaar te vergelijken.

4. Resultaten

In bijlage 2 zijn de basisgegevens van de telsoorten opgesomd. Hieruit zijn de grafiekjes samengesteld, die in de tekst zijn verwerkt en in par. 3.2 uitgelegd.

De soorten van groep A worden in het nu volgende apart besproken. Er wordt steeds begonnen met een korte samenvatting van het Voorkomen in Europa. Alleen de gegevens die voor de bespreking van belang kunnen zijn, zijn hierbij vermeld. De gegevens zijn vrijwel geheel gebaseerd op Cramp en Simmons (1977), Sluijters (1975) en Teixeira (1979).

Onder het kopje Bekentellingen wordt ingegaan op specifieke telproblemen en worden de telresultaten gepresenteerd en besproken.

Tabel 3. Resultaten van de bekendtellingen per beek(deel); alle tellingen gesommeerd.

Bovenste rij: gemiddeld aantal per geteld traject

Onderste rij: idem, uitgedrukt als percentage ten opzichte van alle beken en gecorrigeerd voor de lengte van de beek c.q. het aantal getelde trajecten (zie tekst).

Onder de afkorting van de naam van de beek is het getelde aantal trajecten over alle tellingen samen aangegeven (aantal trajecttellingen).

beek(deel)	Re	GB	KB	Ru	Ke	Be	DA	DB	DC	To	SA/KD
aantal trajecttellingen	211	329	209	167	174	108	180	204	191	223	126
DODAARS n = 782	0.32 8	0.65 17	0.05 1	0.26 7	0.17 4	0.03 1	0.02 1	0.84 22	0.80 21	0.08 2	0.56 15
BLAUWE REIGER n = 526	0.33 11	0.37 12	0.19 6	0.44 14	0.21 7	0.56 18	0.19 6	0.14 5	0.24 8	0.10 3	0.28 9
WILDE EEND n = 11.172	5.6 9	7.4 13	1.1 2	4.7 8	2.8 5	9.8 17	3.4 6	2.6 4	11.6 20	4.0 7	6.0 10
WINTERTALING n = 2791	0.22 2	0.46 3	0.04 0	0.57 4	0.80 5	1.2 8	1.5 10	3.9 27	3.4 23	1.9 13	0.63 4
TAFELEEND n = 400		0.01 1						1.9 98	0.02 1		
KUIFEEND n = 40	0.02 12	0.02 12	0.06 35					0.06 35		0.01 6	
WATERHOEN n = 7062	1.8 5	0.95 2	0.11 0	0.74 2	1.7 4	1.7 4	1.9 5	4.7 12	18.2 47	1.3 3	5.4 14
MEERKOET n = 997		0.02 0	0.01 0	0.04 1		0.01 0	0.18 4	4.1 82	0.39 8	0.10 2	0.18 4
WITGATJE n = 46	0.05 25	0.01 5	0.01 5	0.02 10	0.01 5	0.06 30			0.04 20		
WATERSNIP n = 324	0.38 22	0.06 3	0.09 5	0.11 6	0.41 23	0.20 11	0.11 6		0.28 16	0.06 3	0.05 3
IJSVOGEL n = 60	0.02 5	0.01 3	0.01 3	0.01 3	0.02 5	0.16 41	0.01 3	0.03 8	0.02 5	0.03 8	0.07 18
GROTE GELE KWIKSTAART n = 49	0.01 4	0.01 4		0.01 4		0.01 4	0.01 4	0.07 27	0.10 38		0.04 15
WATERPIEPER n = 50							0.24 89		0.02 7		0.01 4
Totaal van aantal per geteld traject	8.75	9.97	1.67	6.90	8.92	13.73	7.56	18.34	35.11	7.58	13.22
Totaal van de percentages	103	75	57	59	58	134	132	320	213	47	96

Bij het bespreken van de resultaten wordt ook vaak tabel 3 gebruikt. Hierin zijn de aantallen per beek berekend, waarbij de gegevens van alle tellingen zijn opgeteld. De absolute aantallen zijn gedeeld door het aantal getelde trajecten per beek. De zo verkregen waarde is uitgedrukt als percentage ten opzichte van het totaal (= de waarde opgeteld voor alle beken).

Niet alle grafieken worden in de bespreking helemaal uitgeplozen. Er wordt dus het een en ander overgelaten aan de eigen fantasie, interesse en inzichten van de oplettende lezer-vogelaar.

Zoals men zal ontdekken, is ernaar gestreefd steeds te zoeken naar de wisselwerking tussen de beken en de plassen. De plassentellingen zijn dan ook een belangrijk onderdeel van de soortbespreking.

De beken worden hierna als volgt afgekort aangeduid:

Re = Reusel	DA= Dommel, trajecten 1-15
GB = Grote Beerze	DB= Dommel, trajecten 16-31
KB = Kleine Beerze	DC= Dommel, trajecten 32-48
Ru = Run	To= Tongelreep
Ke = Keersop	SA= Sterkselsche Aa
Be = Beekloop	KD= Kleine dommel

4.1 Dodaars

Voorkomen

Broedt in vrijwel geheel Europa, zeer schaars in Scandinavië. In Nederland standvogel, doortrekker van eind juli tot in november en van maart tot begin mei, wintergast uit het noorden. Bij strenge vorst verplaatsingen van de winterpopulatie naar het zuiden en naar niet-bevroren wateren.

Bekentellingen

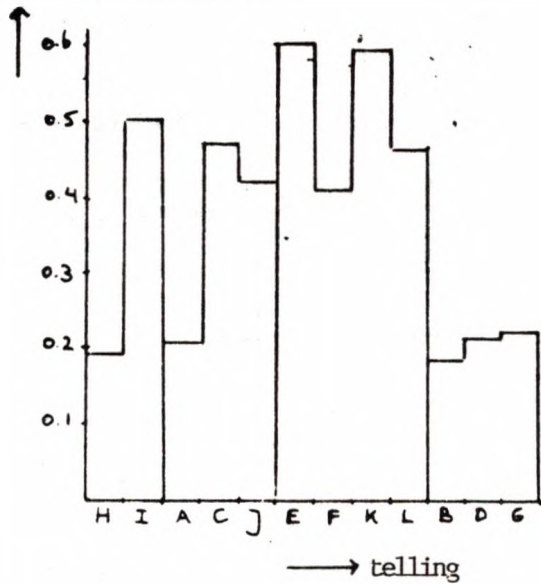
De dodaars is een moeilijk te tellen soort. Zodra de teller in zicht komt duiken al veel vogels onder, om zich vervolgens met alleen de kop boven water in de oever te verschuilen. Ervaring van de waarnemer en ook de weersomstandigheden spelen hierbij een grote rol. Misschien is hieruit deels de grote schommeling binnen de vier tellingengroepen te verklaren (zie figuur 4). In ieder geval moeten we voorzichtig zijn met eventuele conclusies.

In oktober (HI) zijn de aantallen op de beek niet opvallend hoog, maar des te hoger op de plassen (figuur 4, tabel 3) zoals ook Van Poppel (1982) vindt. In ons werkgebied komt dit voornamelijk voor rekening van het venencomplex "Goor/ Flaes/ Landschotse Heide/ Groot en Klein Meer":

9- 9-1978	28 ex.	(op een totaal van 41)
7-10-1978	36 ex.	(op een totaal van 53)
4-11-1978	22 ex.	(op een totaal van 32)
8- 9-1979	49 ex.	(op een totaal van 52)
6-10-1979	29 ex.	(op een totaal van 34)
10-11-1979	26 ex.	(op een totaal van 30)

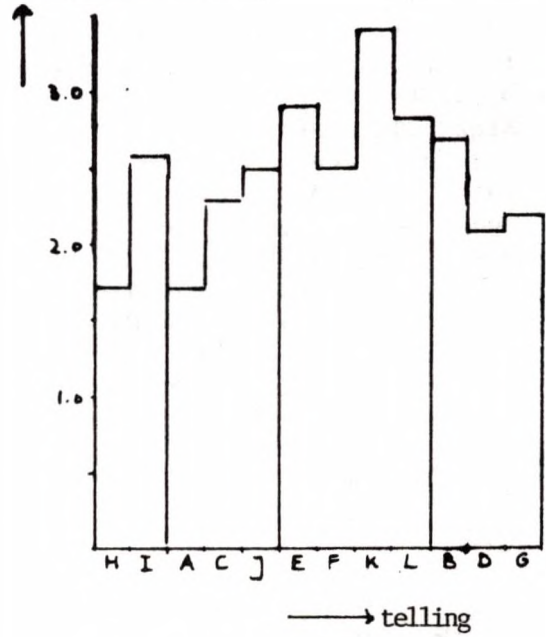
Figuren 4-7. Dodaars.

aantal/geteld traject

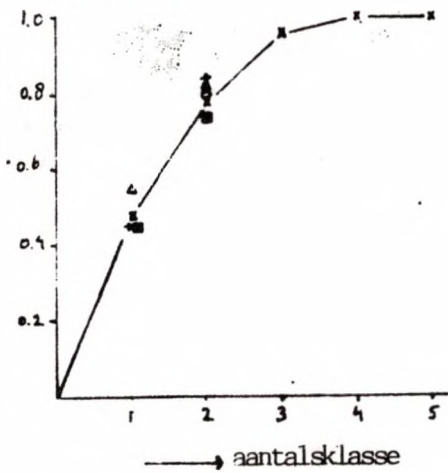
Figuur 4. n = 788

aantal/pres.traject

Figuur 5. n = 788

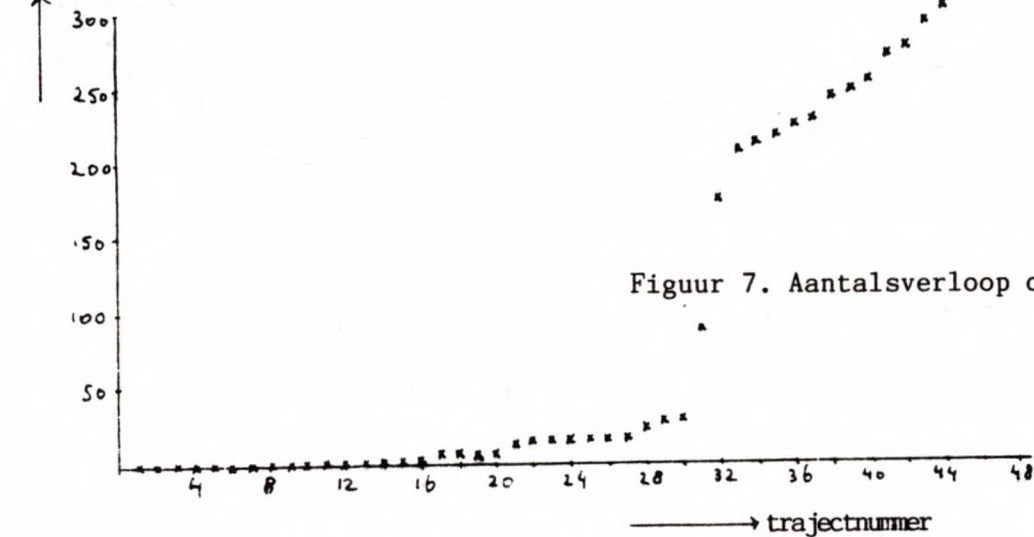
fractie (cumulatief)

- alle tellingen n = 320
- H + I n = 51
- △ A + C + J n = 88
- E + F + K + L n = 130
- ◆ B + D + G n = 51

Figuur 6.

aantal (cumulatief)

Figuur 7. Aantalsverloop op de Dommel.

Ook Cramp en Simmons (1977) maken melding van dergelijke grote herfstconcentraties. Het is echter in ons geval niet duidelijk of het alleen om doortrekkers gaat. Immers, de genoemde vennen herbergen vrij veel broedparen, namelijk jaarlijks 25-30. Het is mogelijk dat met name de juvenielen hiervan lang blijven hangen.

De aantallen bij vorsttellingen (EFKL) lijken gemiddeld hoger dan bij de gewone wintertellingen (ACJ); zie figuur 4. Deze toename kan zowel veroorzaakt worden door migratie vanuit met name het noorden en oosten, als door korte verplaatsingen vanaf nabijgelegen, dichtgevroren plassen. Dit laatste blijkt niet uit de plassentellingen, want ook bij zacht weer worden daar nauwelijks Dodaarzen gezien (tabel 3). Migratie lijkt dus aannemelijk.

Bij strenge vorst komen op de beken soms grote concentraties voor, zoals op het geliefde traject in het Eckartse Bos, Eindhoven (DB 32):

20- 1-1980	23 ex.
7-12-1980	26 ex.
14- 2-1983	21 ex.

of in de omgeving van de Dommelzandvanger Hanevoet bij Eindhoven (DB 21-23):

31- 1-1975	18 ex.
jan/feb 1980	20 ex.

In het voorjaar zijn de aantallen laag: De Brabantse beken zijn ongeschikt als broedbiotoop. Veel Dodaarzen zullen in maart al vertrokken zijn naar de broedterreinen.

In figuur 5 zien we iets heel opvallends. Op de Dommel zijn de aantallen stroomafwaarts veel hoger dan stroomopwaarts, terwijl de aantallen tussen traject 30 en 33 enorm zijn!

Uit figuur 5 en 6 kunnen we verder aflezen, dat de aantallen per presentietraject weinig verschillen vertonen tussen de tellingengroepen, hoewel EFKL er gemiddeld iets uit lijkt te springen. Per presentietraject worden zelden meer dan 7 Dodaarzen geteld, namelijk in 3% van de gevallen.

Kijken we naar de verspreiding van de Dodaarzen over het bekenstelsel (tabel 3), dan blijken de Grote Beerze (17%), de benedenloop van de Dommel (DB 22%, DC 21%) en de Kleine Dommel (15%) tesamen driekwart van de vogels te herbergen. Interessant feit hierbij is, dat dit uitgerekend de bredere beken zijn!

4.2 Blauwe Reiger

Voorkomen

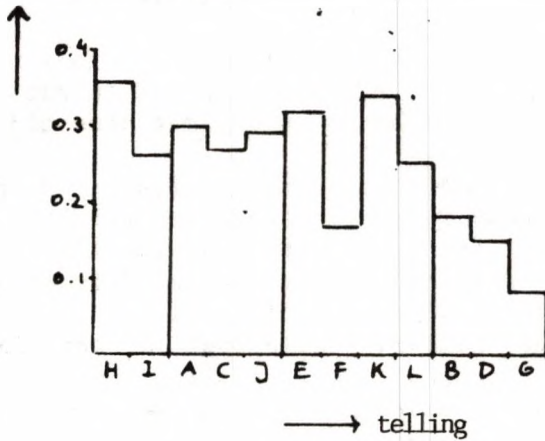
Broedt verspreid in grote delen van Europa, inclusief Scandinavië. Deels stand-, deels trekvogel. De Nederlandse populatie is voor 60 - 70% trekvogel. Bij strenge vorst trekt een gedeelte zuidwaarts. Onder de blijvers kan dan grote sterfte optreden.

Bekentellingen

Bij de Blauwe Reiger is steeds sprake van een intensieve uitwisseling tussen beken en plassen. In het najaar (september-november) liggen de aantallen op de plassen relatief hoog (tabel 3; Van Poppel 1982). Langs de beken is dit niet het geval (figuur 8); de aantallen zijn er in najaar en winter gemiddeld gelijk.

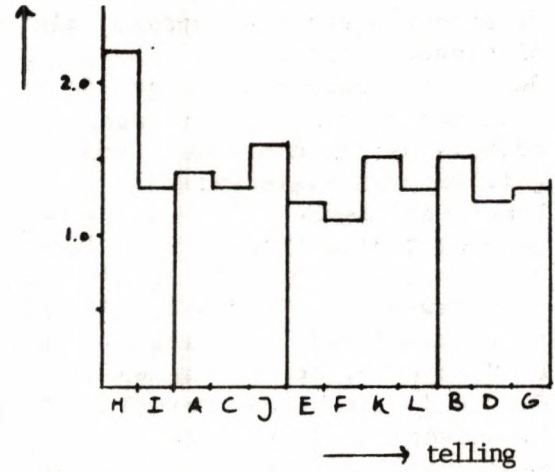
Figuren 8-11. Blauwe Reiger.

aantal/geteld traject

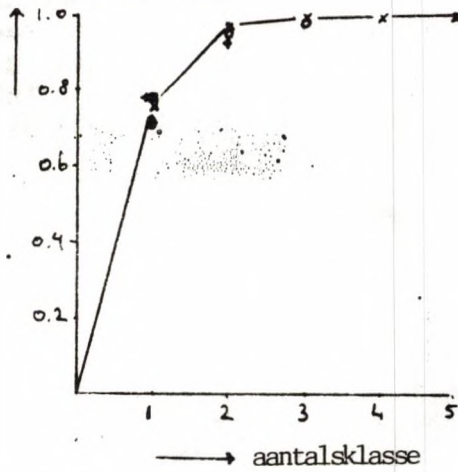
Figuur 8. n = 527

aantal/pres.traject

Figuur 9. n = 527

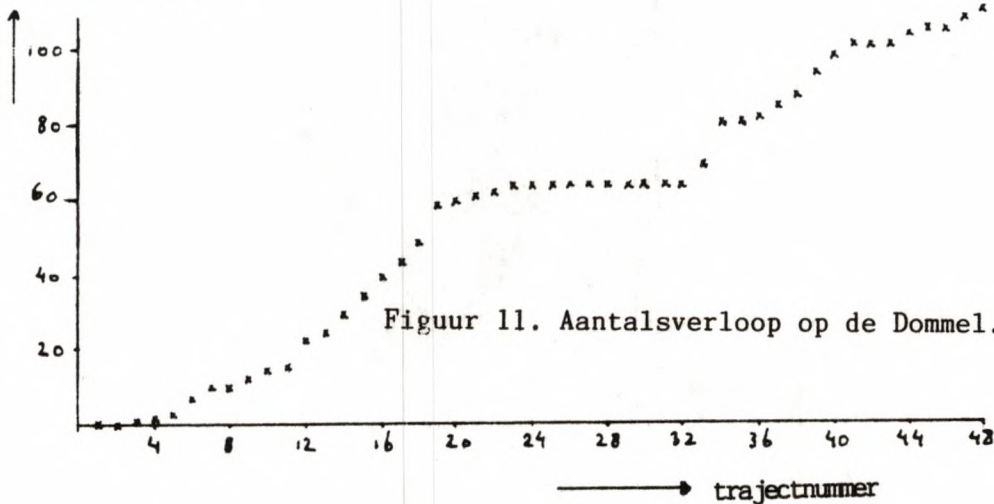
fractie (cumulatief)

- x—x alle tellingen n = 383
- o H + I n = 60
- ▲ A + C + J n = 115
- E + F + K + L n = 150
- + B + D + G n = 58

Figuur 10.

aantal (cumulatief)

Figuur 11. Aantalsverloop op de Dommel.

In figuur 8 zien we het effect van strenge vorst. Vroeg in de koudeperiode zijn de aantallen normaal (tellingen E en K), maar daarna treedt een afname op, deels door sterfte, deels door wegtrekken. Van beide zijn diverse directe waarnemingen gedaan, zie Peeters (1980). Hetzelfde beeld geven de plassentellingen.

De lage aantallen langs de beken in maart kunnen het gevolg zijn van de genoemde vorstklap (tellingen G; zie figuur 8), alsook van het feit dat de reigers zich dan meer rond de broedterreinen ophouden, met name bij de golfbaan van Valkenswaard.

Langs de beken zijn de vogels gedurende het winterhalfjaar weinig geconcentreerd (figuur 9 en 10); 97% van de presentie-trajecten telde 1 tot 3 exemplaren. Dit is heel anders in de favoriete Viskwekerijen van Valkenswaard, Veldhoven (Philips Visvijvers) en Bergeijk (Liskes en Pastoorsweijer), waar regelmatig tientallen vogels verblijven.

De Blauwe Reiger mag dan een cultuurvogel genoemd worden, het is opvallend dat hij langs de Dommel vrijwel ontbreekt in het stedelijke gebied van Eindhoven: traject 21 tot 30 (figuur 11). Daarbuiten zien we een vrij regelmatige verdeling over de boven- en de benedenloop.

In tabel 3 zien we een redelijk gelijkmatige verdeling over de beken zelf. De beekloop en de Run scoren naar verwachting hoog (uitwisseling met Liskes/Pastoorsweijer en Philips Visvijvers). Opvallend is de zeer lage bezetting van de Tongelreep, waar toch de Valkenswaardse visvijvers naast liggen. Dit laatste gebied is blijkbaar zo rijk aan vis, dat de vogels geen belangstelling hebben zo'n smal loopje, kronkelend door het bos. Overigens is het duidelijk dat bij het tellen de scheiding beek-plas moeilijk te leggen is.

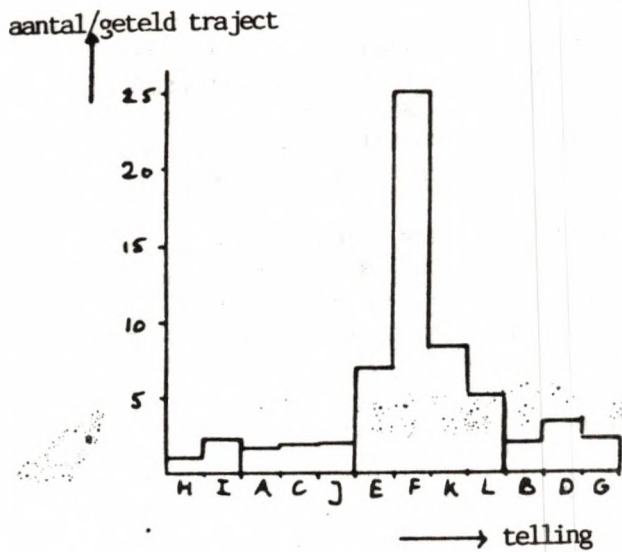

4.3 Wilde Eend

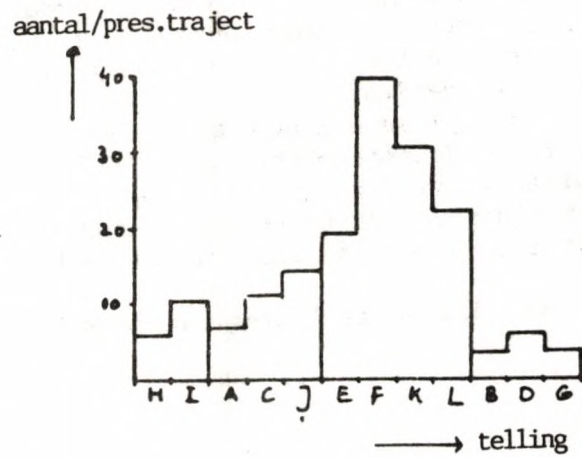
Voorkomen

In Nederland gedeeltelijk trekvogel. De eigen broedvogels zijn in hoofdzaak standvogel en worden in het winterhalfjaar aangevuld met vogels uit het noorden.

Figuren 12-14. Wilde Eend.

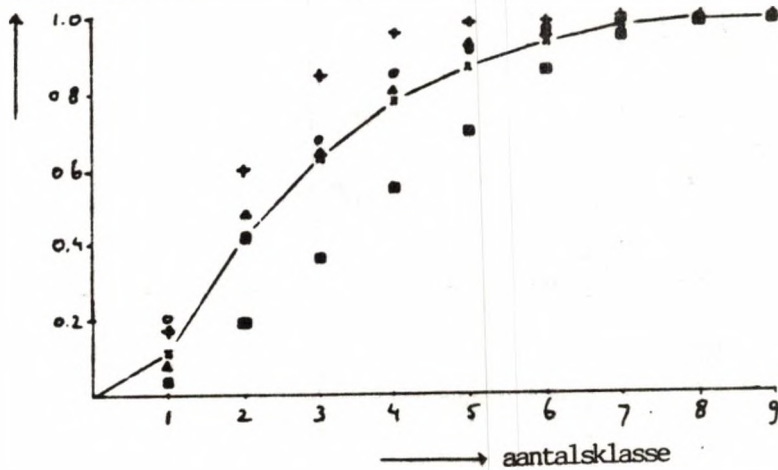

Figuur 12. $n = 11.367$

Figuur 13. $n = 11.367$

fractie (cumulatief)

- x—x alle tellingen $n = 765$
- o H + I $n = 64$
- ▲ A + C + J $n = 99$
- E + F + K + L $n = 280$
- + B + D + G $n = 322$

Figuur 14.

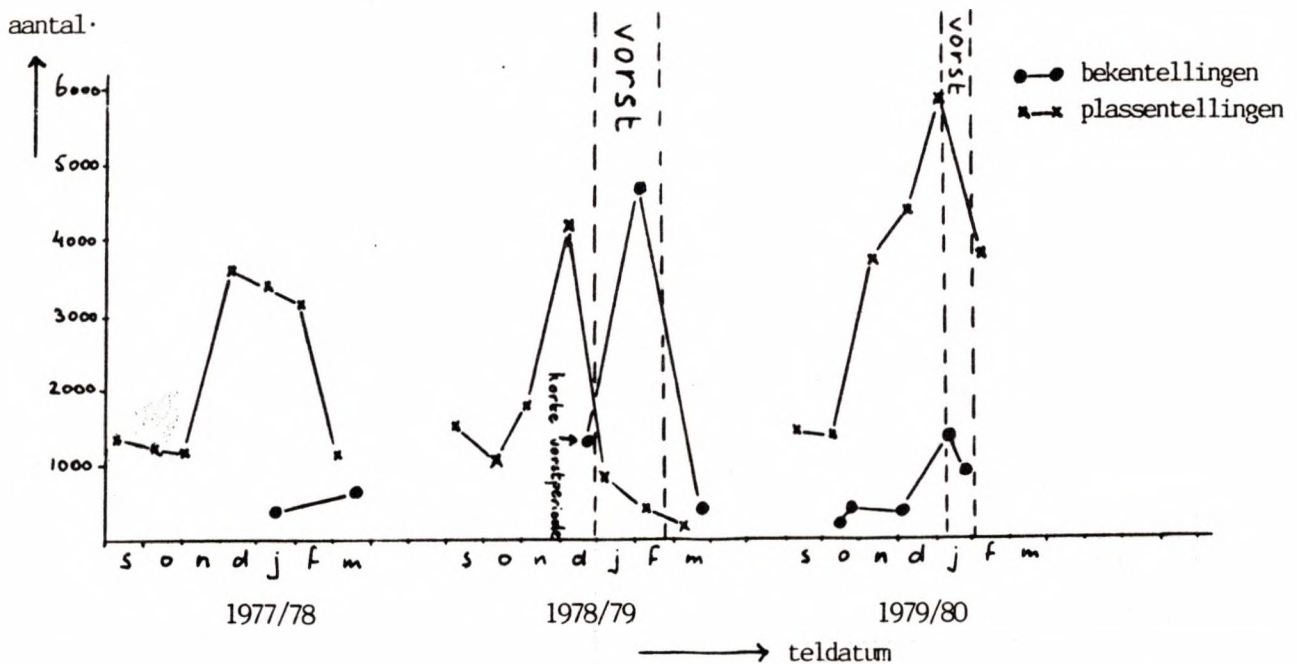
Bekentellingen

Figuur 12 is er een volgens het boekje: als de plassen dichtgevroren zijn (EFKL), stijgen de aantallen op de beken enorm. Met name in de strenge winter van 1978/1979 zien we dat de vogels zich bij aanhoudende vorst (F) massaal verplaatsen van plas naar beek. Dit komt ook duidelijk naar voren in figuur 15: de toename loopt parallel met een afname op de plassen. Zowel de maximale als de minimale (absolute) aantallen zijn van dezelfde orde van grootte op plas als beek. Dit lijkt erop te duiden, dat het hier gaat om vaste overwinteraars, zonder nieuwkomers uit het noorden. Echter, Peeters (1980) vermeldt, dat bij het invallen van deze vorst veel grote groepen werden waargenomen op trek richting zuid. Aanvulling vanuit het noorden lijkt dus waarschijnlijk.

Niet alleen zijn de aantallen hoog tijdens vorst, de vogels concentreren zich ook in sterke mate (figuur 13). In figuur 14 zien we, dat solitaire dieren schaars zijn, terwijl verder alle aantalsklassen t/m 64 - 127 exemplaren even goed vertegenwoordigd zijn. In normale winterperioden (ACJ) worden slechts in 7% van de gevallen meer dan 30 vogels per presentietraject gezien.

Op de plassen lopen de aantallen vanaf september op tot hoge pieken in de periode december-februari (zie figuur 15 en Van Poppel 1982). In normale winters vinden we dit beeld niet terug op de beken. Hier kunnen we uit afleiden dat de beken als winterbiotoop alleen van groot belang zijn bij strenge vorst: de beek als Wilde Eenden - crisiscentrum.

Figuur 15. Vergelijking van de beken- en plassentelling.

In maart zijn de beken steeds dunbevolkt; mogelijk zijn er dan al veel Wilde Eenden teruggekeerd naar de broedgebieden, hetzij in de omgeving, hetzij in het hogere noorden. Uit figuur 13 en 14 kunnen we aflezen, dat de vogels dan ook minder geconcentreerd voorkomen: gemiddeld 5 exemplaren. In maar liefst 43% van de presentie-trajecten gaat het om 2 of 3 exemplaren. Als het hier inderdaad om paren gaat, zit bij die 43% mogelijk een deel van de broedvogels van de beek zelf.

Vergelijken we de beken onderling (tabel 3), dan valt allereerst op: hoge aantallen aan de Dommel stroomafwaarts (DC) en aan de Beekloop. Bij laatste genoemde beek werd regelmatig direct waargenomen, dat veel eenden op en neer pendelden tussen de beek en het Eurostrand (nu Kempervennen), waar vaak duizenden vogels verblijven.

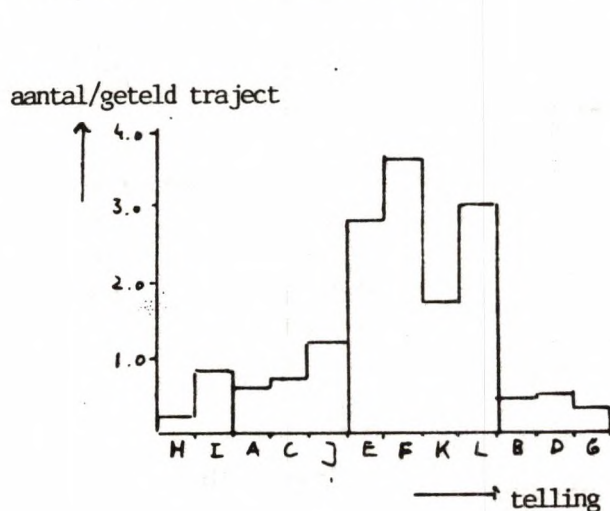
In schril contrast met DC (20%), staat DB (4%). Dit traject ligt echter grotendeels in de stad Eindhoven. Hier wordt de "wilde Wilde" als het ware vervangen door de tamme. De laatste is helaas niet systematisch geteld en onderscheiden van de Wilde. Overigens moeten we er rekening mee houden, dat ook op andere beektrajecten en plassen regelmatig Wilde Eenden van twijfelachtige komaf als "Wild" genoteerd zullen zijn.

4.4 Wintertaling

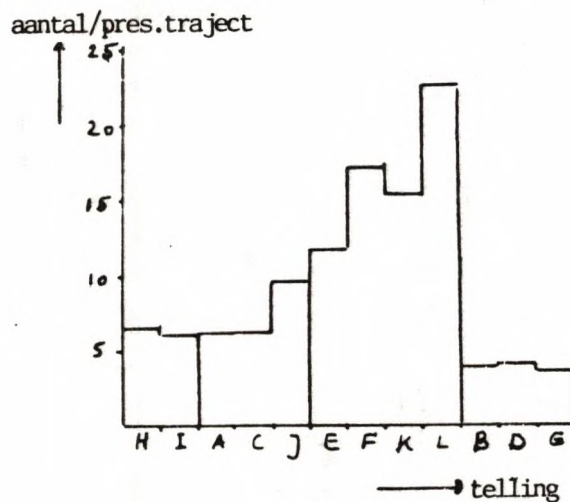
Voorkomen

De Nederlandse broedvogels zijn voornamelijk standvogels. Tegen de winter (vooral in oktober/november) komen grote aantallen vogels vanuit Scandinavië, Noord-Duitsland tot in Noord-Rusland naar of door ons land. Bij strenge vorst trekken de meeste vogels verder naar Engeland en Frankrijk/Spanje. Terugtrek hoofdzakelijk in maart en april.

Figuren 16-17. Wintertaling.

Figuur 16. n = 2829

Figuur 17. n = 2829

Bekentellingen

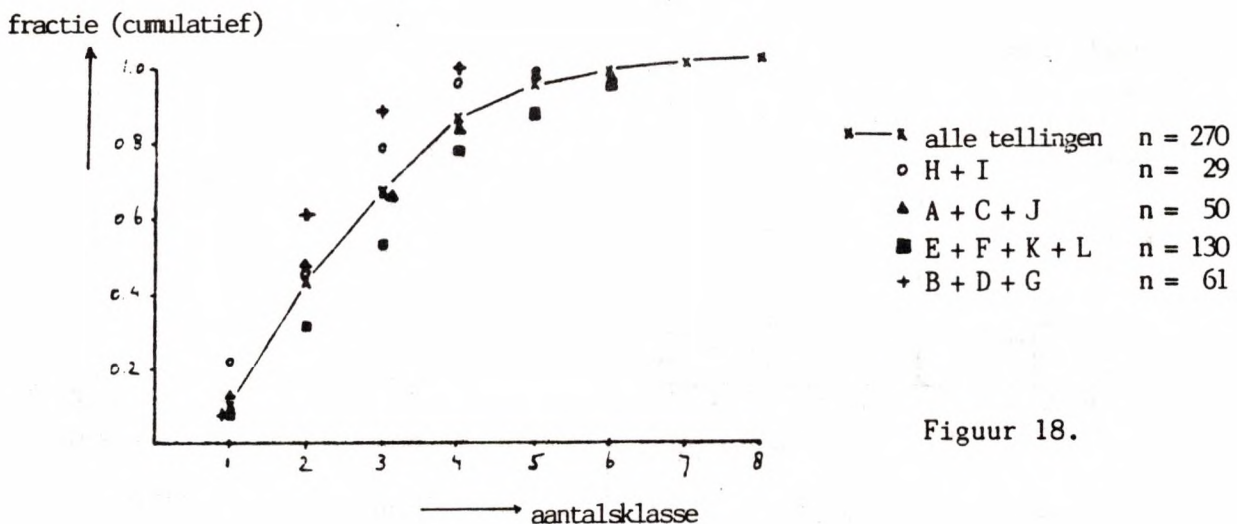
Hoewel de wintertaling een ander type eend is dan de Wilde Eend wat betreft ecologie en verspreiding, is er toch een opvallende overeenkomst in voorkomen op de beken.

De totale aantallen (figuur 16) en de mate van concentratie (figuur 17 en 18) lopen zeer hoog op bij vorststellingen. Dit effect is het sterkst tijdens langdurige vorstperioden (F en L). In tegenstelling tot wat Cramp en Simmons (1977) en Sluijters (1975) beweren, trekken dus lang niet alle vogels west- of zuidwaarts weg: een behoorlijk gedeelte van de Kempische winterpopulatie kan zich terugtrekken op de beken. Immers, terwijl de maxima in normale winters rond de 1000 en 1100 exemplaren bedragen op de plassen (tabel 3 en Van Poppel 1982), zaten daar in de vorstperiode van 1978/1979 slechts enkele tientallen nestellende vogels. Ondertussen liep toen op de beken het totale aantal op tot 500 a 700; ongeveer de helft van de winterpopulatie. Hierbij moeten we echter rekening houden met het feit, dat het normale aantal voor de plassen een onderschatting kan zijn: de Wintertaling wordt er gauw over het hoofd gezien, omdat hij zich graag in de oevervegetatie ophoudt. Aan de beken wordt hij waarschijnlijk zelden gemist, omdat hij bijna altijd opgejaagd wordt door de teller.

Net als bij de Wilde Eend liggen de aantallen in maart laag, terwijl de vogels zich dan ook meer verspreiden (figuur 17); 54% van de presentietrajecten telt dan 2 of meer exemplaren (zie figuur 18), duidend op het broedseizoen dat dan begint. Het broedseizoen van de Wintertaling valt echter later dan dat van de Wilde Eend. Een deel van deze paren kan dus nog wegtrekken.

In tabel 3 lezen we af, dat maar liefst 60% (n= 1720) van de Wintertalingen in het Dommeldal verblijft! Traject DB 30 neemt hiervan 34% (n= 579) voor zijn rekening (zie figuur 19). Mogelijk is dit traject zo aantrekkelijk, omdat hier uitwisseling met de nabijgelegen Karpendonkse Plas plaatsvindt; daar vertoefen regelmatig tientallen Wintertalingen rond het eilandje ter plekke.

Figuur 18. Wintertaling.

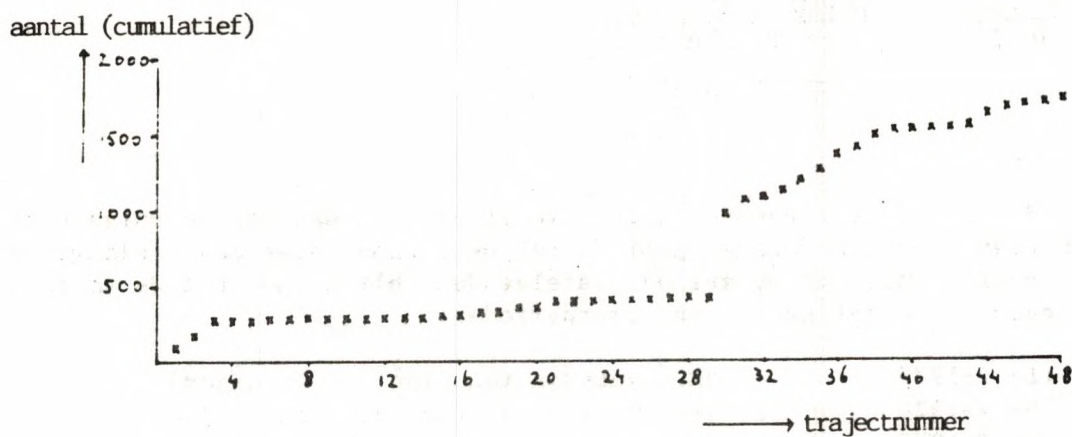

Figuur 18.

Opvallend is verder, dat stroomafwaarts (DC) veel meer Wintertalingen voorkomen dan stroomopwaarts (DA en DB). Voor DB geldt natuurlijk weer, dat hier de bebouwde Eindhovense kom ligt, een ongeschikt biotoop voor de schuwe Wintertaling. Blijft echter het verschil tussen DA en DC !

Ook de Beekloop en Tongelreep zijn geliefd als winterbiotoop, mogelijk door de aanwezigheid van naburige viskwekerijen. Aan de Kleine Beerze wordt daarentegen zelden een Wintertaling gezien.

Figuur 19. Aantalsverloop op de Dommel.

Figuur 19. Aantalsverloop op de Dommel.

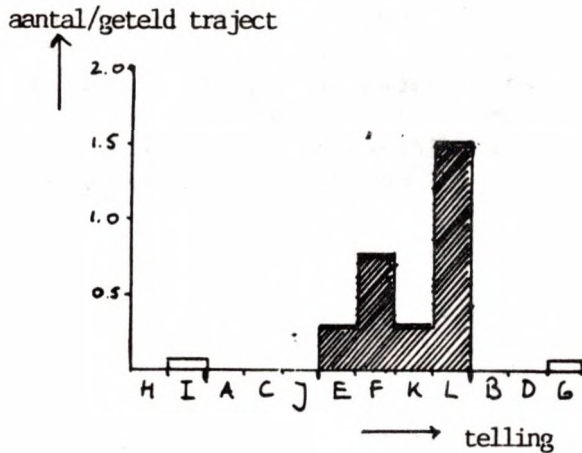
4.5 Tafeleend

Voorkomen

Onze broedvogels zijn deels standvogels ; hooguit de helft trekt weg, richting zuid of Engeland. Nederland is een belangrijk overwinteringsgebied van vogels uit Noord- en Noordoost Europa en de USSR. Als het open water dicht vriest (januari/februari) trekken de meeste vogels naar Engeland. Najaarstrek voornamelijk in oktober/november, voorjaarstrek voornamelijk in maart/april.

Bekentellingen

In figuur 20 springen de vorsttellingen er wederom uit. We moeten nu echter voorzichter zijn met conclusies, want vrijwel alle Tafeleenden zaten op traject DB 21 (492 ex = 98.5%). Dit is de zandvanger bij Hanevoet, een sterke verbreding van de Dommel met vrijwel geen strooming.

Figuur 20. Tafeleend. n = 500
gearceerd: DB 21 (Hanevoet)

Tijdens de tweede optredende strenge vorstperioden was dit de enige niet-bevroren plas in het onderzoeksgebied. Dat deze zandvanger een belangrijke functie heeft voor de opvang van Tafeleenden, blijkt ook uit de volgende waarnemingen, allemaal gedaan in vorstperioden:

11- 2-1978	146 ex.	(vorstperiode van enkele dagen)
10- 2-1979	720 ex.	(plassentelling, zie tabel 3)
18- 2-1979	670 ex.	
23- 2-1979	580 ex.	
26- 2-1979	250-300 ex.	
20- 1-1980	70-80 ex.	

Belangrijk ter vergelijking is het feit, dat deze plas normaliter hooguit enige tientallen Tafeleenden herbergt.

De enige andere beek waarop redelijke aantallen werden waargenomen (in de winter 1978/1989) was de Grote Beerze:

16- 2-1979	20 ex.	ter hoogte van Casteren
28- 2-1979	62 ex.	tussen Hapert en Casteren

Het gaat hier om incidentele waarnemingen. Omdat de Hanevoet niet representatief is voor het Kempische bekenstelsel, kunnen we concluderen dat de Kempische beek geen winterbiotoop voor de Tafeleend vormt.

4.6 Kuifeend

Voorkomen

De eigen broedvogels zijn deels standvogel. Vanaf oktober/november komen veel vogels uit Noord-Europa en het noorden van de USSR als wintergast in Nederland. Onder invloed van vorst treedt wegtrek op, vooral richting Groot-Brittannië. Voorjaarstrek van begin maart tot begin mei.

Bekentellingen

Vanwege het kleine aantal waarnemingen, worden deze alle hiernaast opgesomd:

Telling	Aantal	Traject
A	3	To 2
E	2♂	DB 21
F	4	Re 17
	13	KB 7
	4♂ 5♀	DB21
	1♂	DC 40
G	1♂	GB 26
	2♂ 1♀	GB 29
	1♀	DB 27
K	2	GB 23
	1♂	DC 33

Deze gegevens zijn samengevat in figuur 21.

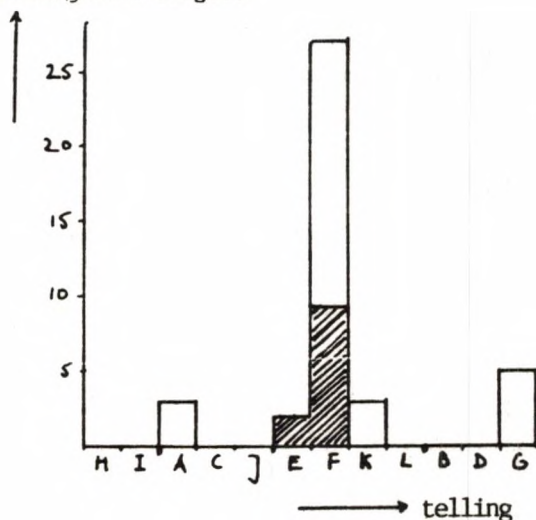
Ondanks het kleine aantal waarnemingen, lijkt ook hier het effect van de vorstverhuizing duidelijk, met name in de strenge winter van 1978/1979. De Kuifeenden zijn meer verspreid over de beken dan de Tafeleenden. De zandvanger bij de Hanevoet (DB 21) neemt ook nu weer een belangrijke plaats in (11 ex. = 28%), temeer als we bedenken dat de enige ons bekende grotere aantallen op de beken hier werden waargenomen:

10-2-1979	24 ex.
18-2-1979	33 ex.
23-2-1979	ca. 50 ex.
26-2-1979	50 - 100 ex.

Gezien de overigens zeer lage aantallen op de beken kunnen we wel stellen, dat de Kuifeend in de Kempen in ieder geval 's winters geen beekvogel is.

Figuur 21. Kuifeend.

aantal/geteld traject

Figuur 21. Kuifeend. n = 40
gearceerd: DB 21 (Hanevoet)

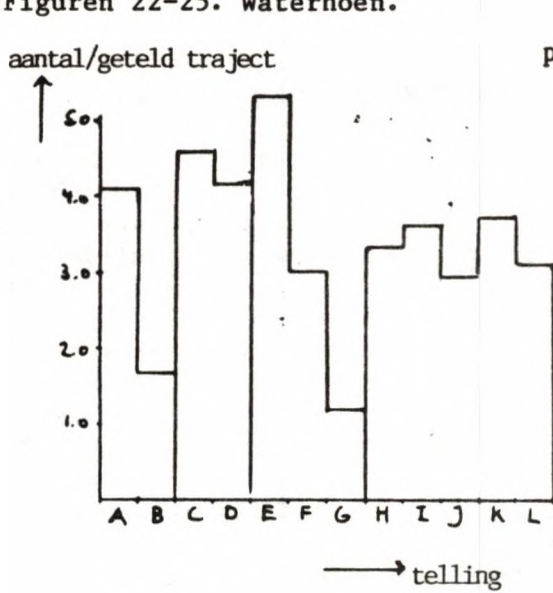
4.7 Waterhoen

Voorkomen

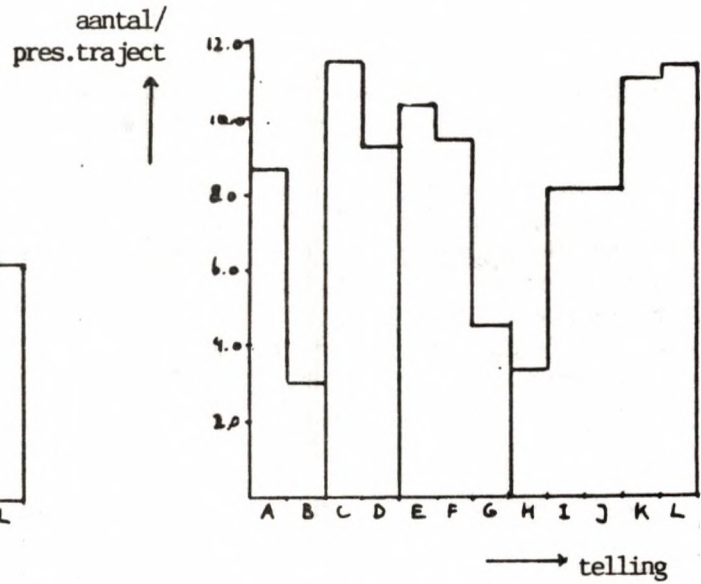
Stand- en trekvogel. Vogels uit Duitsland en Scandinavië overwinteren in Nederland, terwijl onze broedvogels gedeeltelijk wegtrekken naar Frankrijk en Engeland. Doortrek in september-november en in maart-april. Strenge winters eisen een zware tol.

Figuren 22-25. Waterhoen.

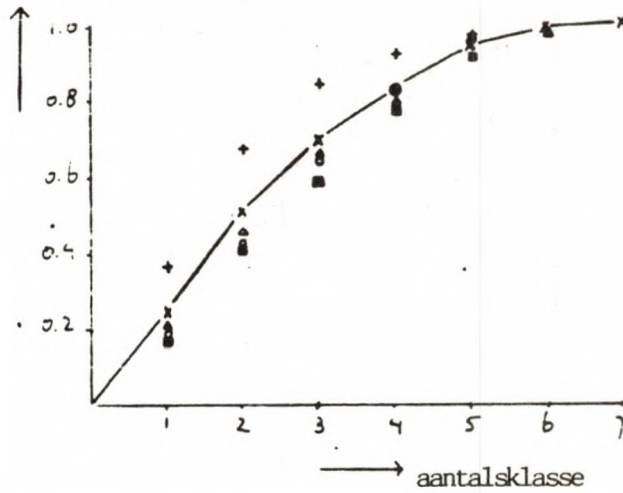

Figuur 22. n = 7182

Figuur 23. n = 7182

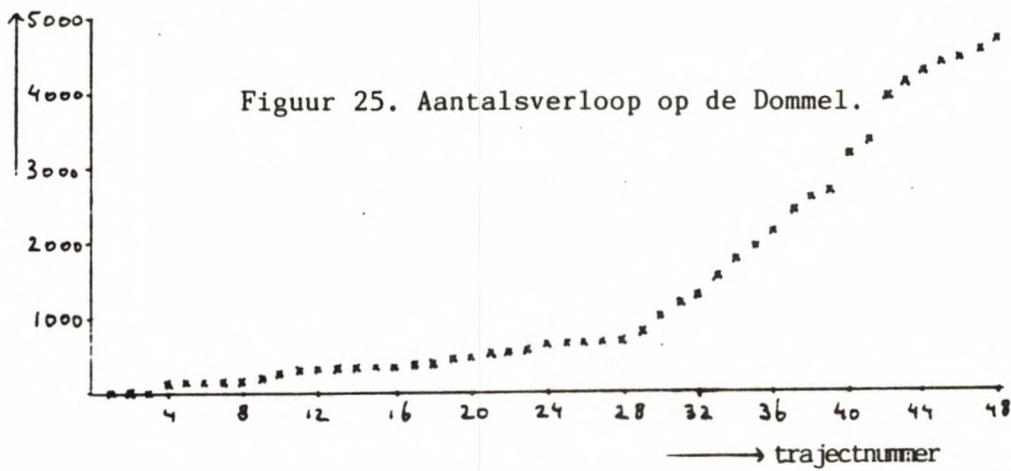
fractie (cumulatief)

- x—x alle tellingen n = 836
- o H + I n = 136
- △ A + C + J n = 210
- E + F + K + L n = 256
- + B + D + G n = 236

Figuur 24.

fractie (cumulatief)

Figuur 25. Aantalsverloop op de Dommel.

Bekentellingen

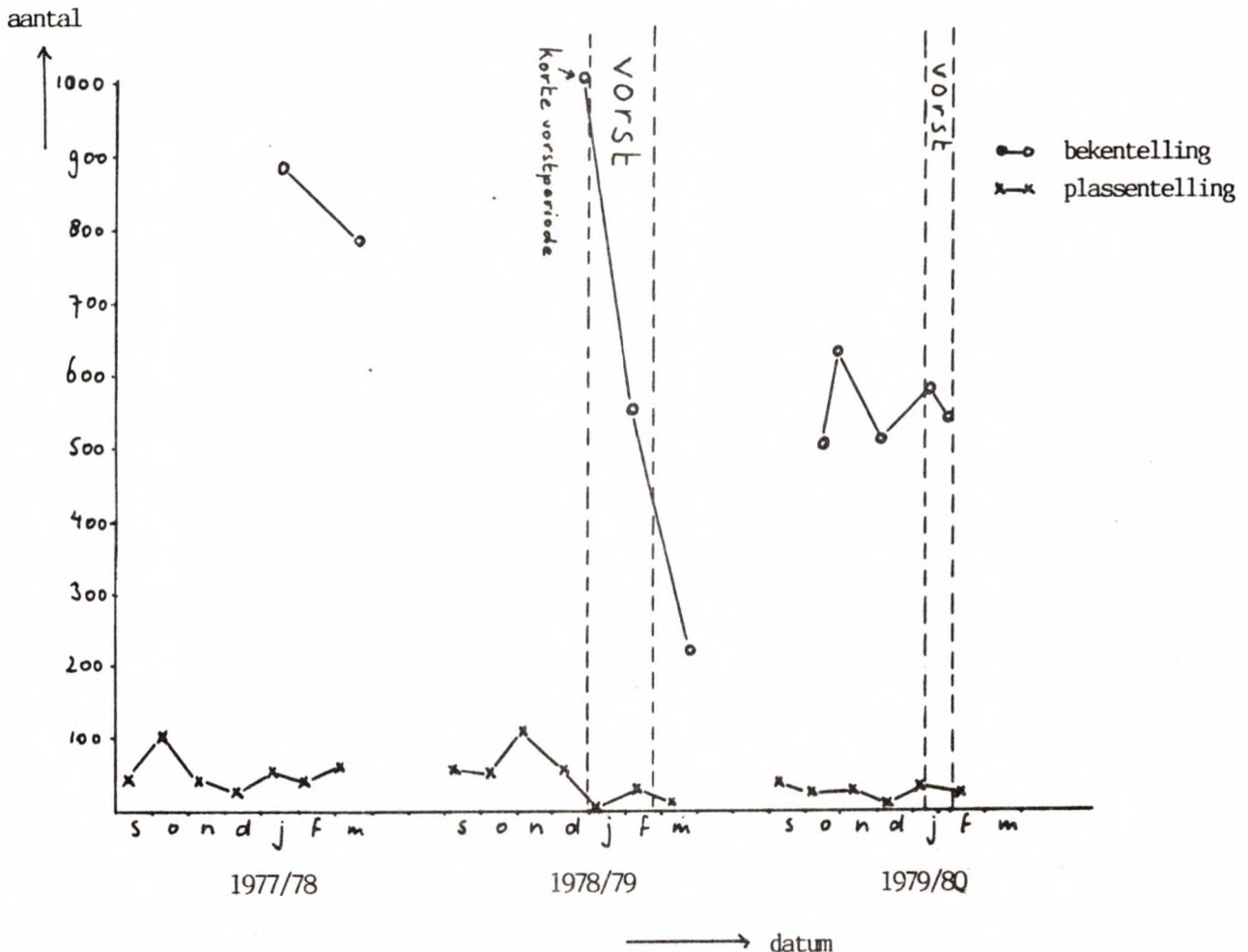
Figuur 22 en 23 geven de tellingen in chronologische volgorde, omdat nu juist de winters onderling leuke verschillen te zien geven.

In de strenge winter 1978/1979 lijkt het erop, dat ook Waterhoenen van buiten het beekdal - bijvoorbeeld de plassen, zie figuur 26 - naar de beek verhuizen (telling E). Bij aanhoudende vorst (F) daalt het aantal sterk. In maart is de populatie teruggebracht tot een laag niveau. Waarschijnlijk is wintersterfte aan standvogels hier dus een belangrijke oorzaak. Ook na de zachte winter van 1976/1977 echter is het aantal in maart opvallend laag, evenals de mate van concentratie (figuur 23); 85% van de presentietrajecten telt dan minder dan 8 ex. (figuur 34), tegenover 66% en 59% tijdens wintertellingen. Mogelijk verspreiden de Waterhoenen zich in maart sterker over andere watergebieden, wat samenhangt met het beginnende broedseizoen.

Opvallend is, dat de soort tijdens de oktobertelling H sterk verspreid voorkomt (figuur 23), wat zou kunnen duiden op doortrek.

In figuur 26 zien we verder, dat het Kempische bekenstelsel gemiddeld tien maal zo veel Waterhoentjes herbergt dan de plassen. Dit komt goed overeen met de Kempische waterwildtelling van eind december 1984 (Peeters 1984): 73% op beken, 21% op kanalen en 6% op plassen.

Figuur 26. Waterhoen. Vergelijking van de beken- en plassentellingen .

Wat het Waterhoen betreft is de Dommel in twee delen op te splitsen. Tot en met traject 28 is de dichtheid laag : gemiddeld 26 ex. per traject. Vanaf traject 29 is de dichtheid constant 9 maal zo hoog : gemiddeld 236 ex. per traject! De overeenkomst met Dodaars en Wintertaling is frappant! De Dommel en Kleine Dommel (66 trajecten = 34%) nemen samen maar liefst 78% van de Waterhoenenpopulatie voor hun rekening. Vergelijk dit maar eens met de trieste 0% van de Kleine Beerze (zie tabel 3).

4.8 Meerkoet

Voorkomen

De Nederlandse populatie bestaat uit stand - en trekvogels. De wegtrekkers worden meer dan ruimschoots aangevuld met vogels uit Noord-, Midden- en Oost Europa, die vooral in de periode oktober/november aankomen. Koud weer kan tot massale wegtrek leiden. Terugtrek in februari en vooral in maart.

Bekentellingen

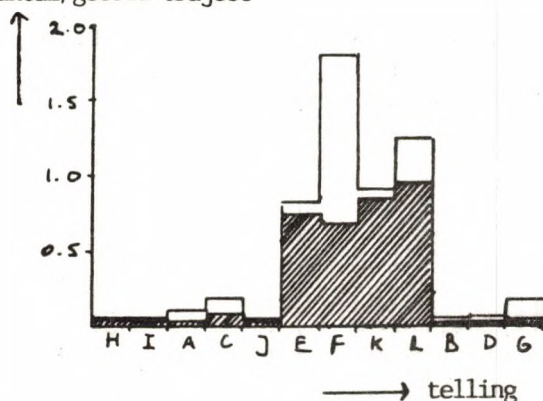
In figuur 27 zien we dat de Meerkoet normaalgesproken 's winters geen beekvogel is.

Als het open water dichtgevroren is (EFKL), is ook hier echter sprake van een vlucht naar de beek. Net als bij de Tafeleend moeten we corrigeren voor de Hanevoet (DB21). Het blijkt dan, dat de resterende beektrajecten alleen bij aanhoudende koude worden opgezocht (tellingen F en L), waarbij de vogels zich verspreiden over veel trajecten (zie figuur 28).

Figuur 29 leert ons, dat de toename op de beken sterk is gecorreleerd met een afname op de plassen. Met name in de winter 1978/1979 is dit duidelijk te zien. Eind maart 1979 is het aantal weer hoger : de standvogels trekken van de beek naar de broedgebieden, aangevuld met Meerkoeten die weer uit het zuiden terugkeren.

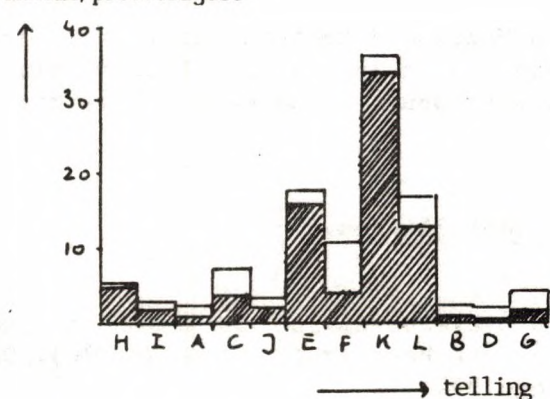
Figuur 27-28. Meerkoet.

aantal/geteld traject

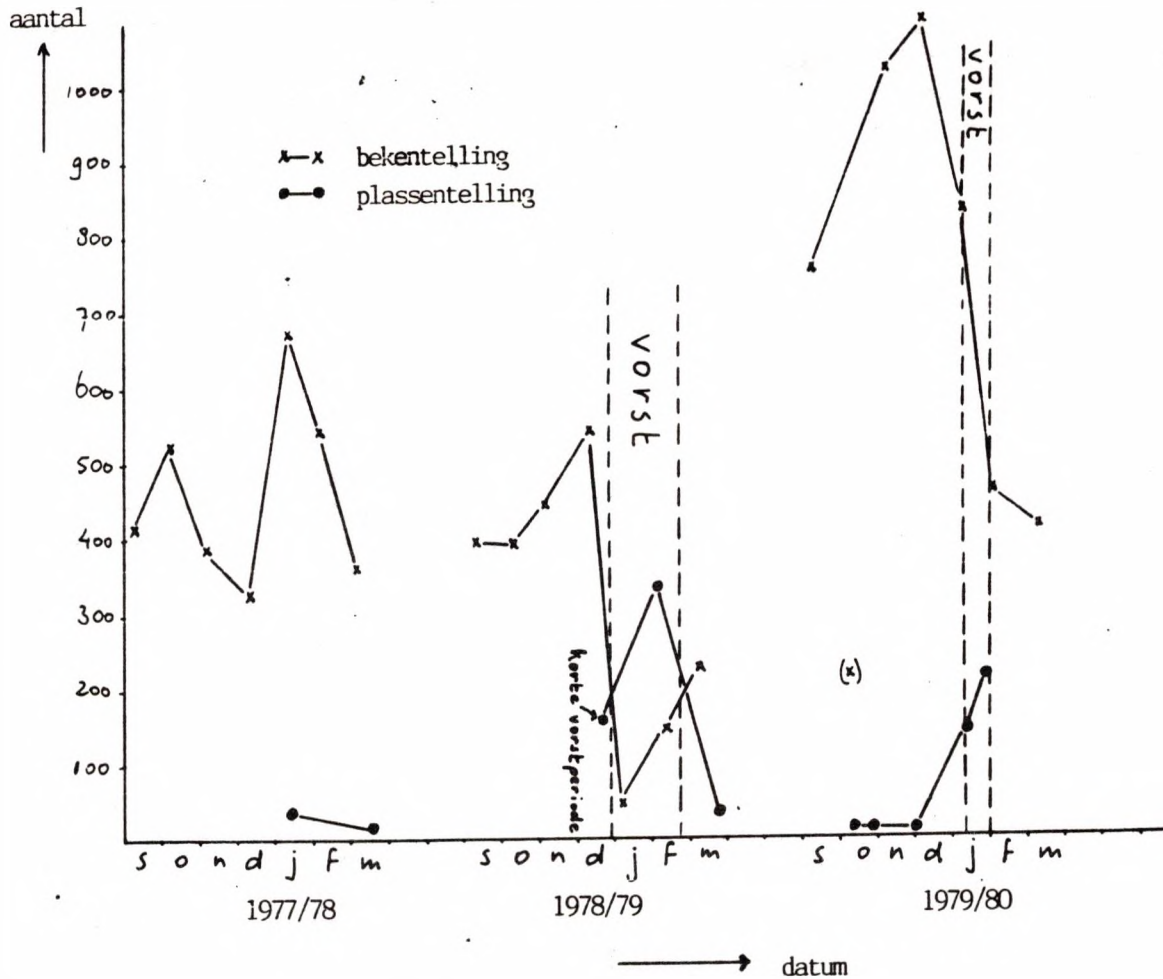
Figuur 27. n = 997
gearceerd: DB 21 (Hanevoet)

aantal/pres.traject

Figuur 28. n = 997
gearceerd: DB 21 (Hanevoet)

Figuur 29. Meerkoet. Vergelijking van de beken- en plassentellingen.

4.9 Watersnip

Voorkomen

In Nederland hoofdzakelijk trekvogel; In september-oktober sterke doortrek van Scandinavische broedvogels. In november is de vaste (kleine) winterpopulatie aanwezig. Vorsttrek komt voor. Voorjaarstrek in maart.

Bekentellingen

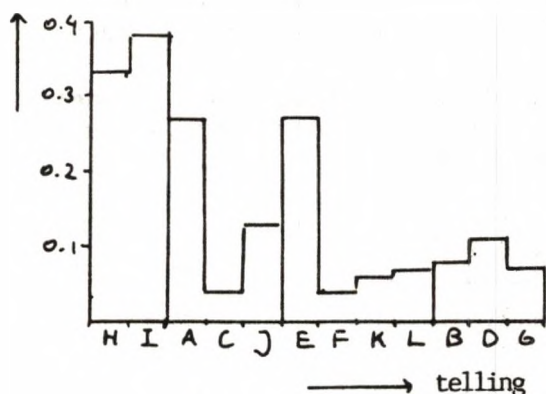
In overeenstemming met Cramp en Simmons (1977) springen de hoge aantallen in oktober eruit (figuur 30). Ook aan de plassen is dit het geval (bijlage 3).

Opvallend is, dat de snippen half oktober nog sterk geconcentreerd voorkomen (doortrek) en eind oktober verspreid. Mogelijk hebben we dan al deels te maken met de in Nederland overwinterende vogels.

In de winter is het beeld niet helemaal duidelijk. In normale winters schommelt het getelde aantal van jaar tot jaar enorm. In de strenge winter 1978/1979 zouden we kunnen denken, dat eerst de vogels uit de omgeving naar de beek vluchten (telling. E), om daarna bij aanhoudende vorst helemaal zuidwaarts te trekken. Het gaat echter om kleine aantallen en met name in weilanden fouragerende snippen (in vochtige perioden) kunnen gemakkelijk gemist worden. Harde conclusies kunnen we dus niet trekken. Wel is het duidelijk, dat de vogels 's winters sterk verspreid voorkomen (figuur 31)

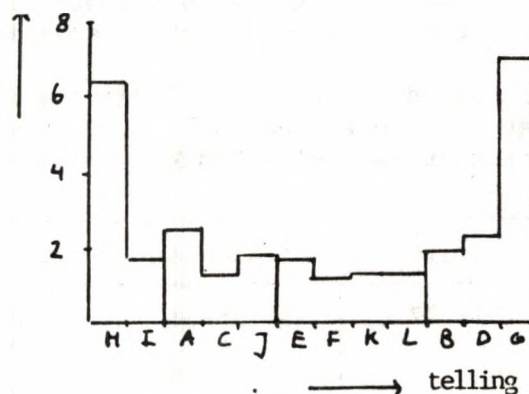
Figuur 30-31. Watersnip.

aantal/geteld traject

Figuur 30. n = 323

aantal/pres.traject

Figuur 31. n = 323

De winteraantallen lijken aan de beek gemiddeld hoger dan aan de plassen (vergelijk bijlage 2 met bijlage 3). De trefkans aan de plassen is evenwel aanzienlijk kleiner. Naar schatting zullen de werkelijke populaties ongeveer even groot zijn.

In tabel 3 zien we, dat de Reusel en de Keersop het meest in trek zijn bij de Watersnip. Dat de soort bepaald geen cultuurvolger is, blijkt heel duidelijk uit het vrijwel nooit voorkomen in traject DB : de stad Eindhoven.

4.10 Witgatje

Voorkomen

Broedt in Scandinavië en Noordoost-Europa en overwintert hoofdzakelijk in het Middellandse Zee-gebied en Midden-Afrika. In Nederland doortrekker in juli-september en half maart-mei. Overwintert hier in zeer klein aantal.

Bekentellingen

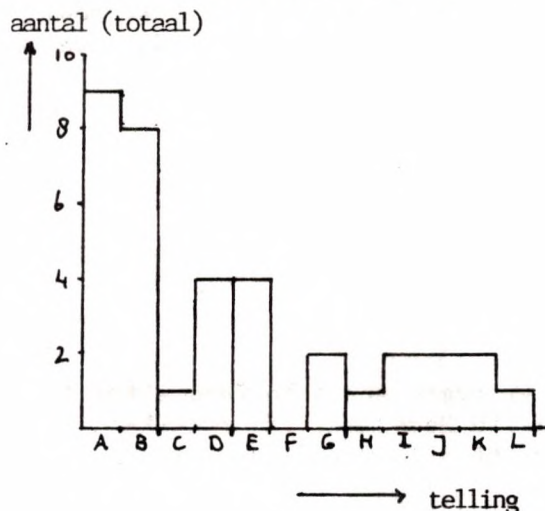
De tellingen zijn in figuur 32 chronologisch weergegeven. Wat opvalt is het relatief hoge aantal Witgatjes in 1976/1977 ten opzichte van de overige winters. Verder is de faktor toeval belangrijk, omdat het slechts om enkele vogels per telling gaat. Wel is het duidelijk dat het Witgatje aan de Kempische beken een vaste, schaarse wintervogel is, met gemiddeld 3 ex. per telling. Tijdens plassentellingen worden gemiddeld 3.5 ex. waargenomen. Witgatjes hebben vaak vaste plekken waar ze overwinteren (zie Cramp en Simmons 1977). Met name modderige banken langs oevers en drooggelegde viskweekvijvers zijn in de Kempen in trek. Zo werd tijdens de plassentellingen (exclusief september) 82% (45 ex.) van de Witgatjes waargenomen op de Viskwekerijen van Valkenswaard en Bergeijk. Het gaat hier zonder twijfel steeds om dezelfde vogels, die de hele winter blijven hangen. Tijdens de septembertellingen werd slechts 21% (3 ex.) op deze vijvers aangetroffen. Dit duidt op doortrek, aangezien de vogels dan minder kieskeurig kunnen zijn.

Ook aan de beek is een langdurig verblijf op bepaalde stukken aantoonbaar. Het gaat hier vaak wel om stukken van enkele trajecten lang. Verstoring en geringer voedselaanbod kunnen hiermee te maken hebben :

Winter	Trajecten	Telling	Aantal
1976/77	DC 34-36	A	2
		B	2-3
	Ru 6- 9	A	1
		B	1
1977/78	Re 1- 2	C	1
		D	1
	Re 16	H	1
		J	1
1979/80	KB 12	J	1
		K	1
		L	1
		L	1

Ook de Beekloop (trajecten 1-3) is in sommige winters vaste verblijfplaats van een of enkele Witgatjes.

Figuur 32. Witgatje. n = 36

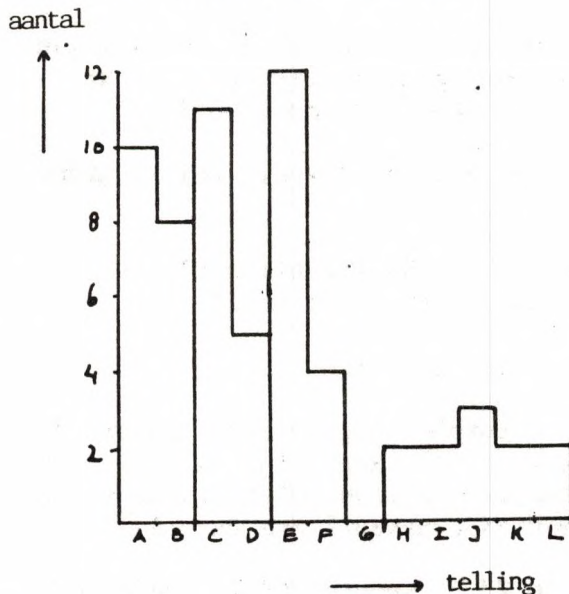
4. 11 IJsvogelVoorkomen

In Nederland grotendeels standvogel. In de winter wordt de populatie vaak aangevuld met vogels uit Duitsland, Polen en België. Het zijn vaak de eerste-jaars vogels die wegtrekken in het winterhalfjaar.

Bekentellingen

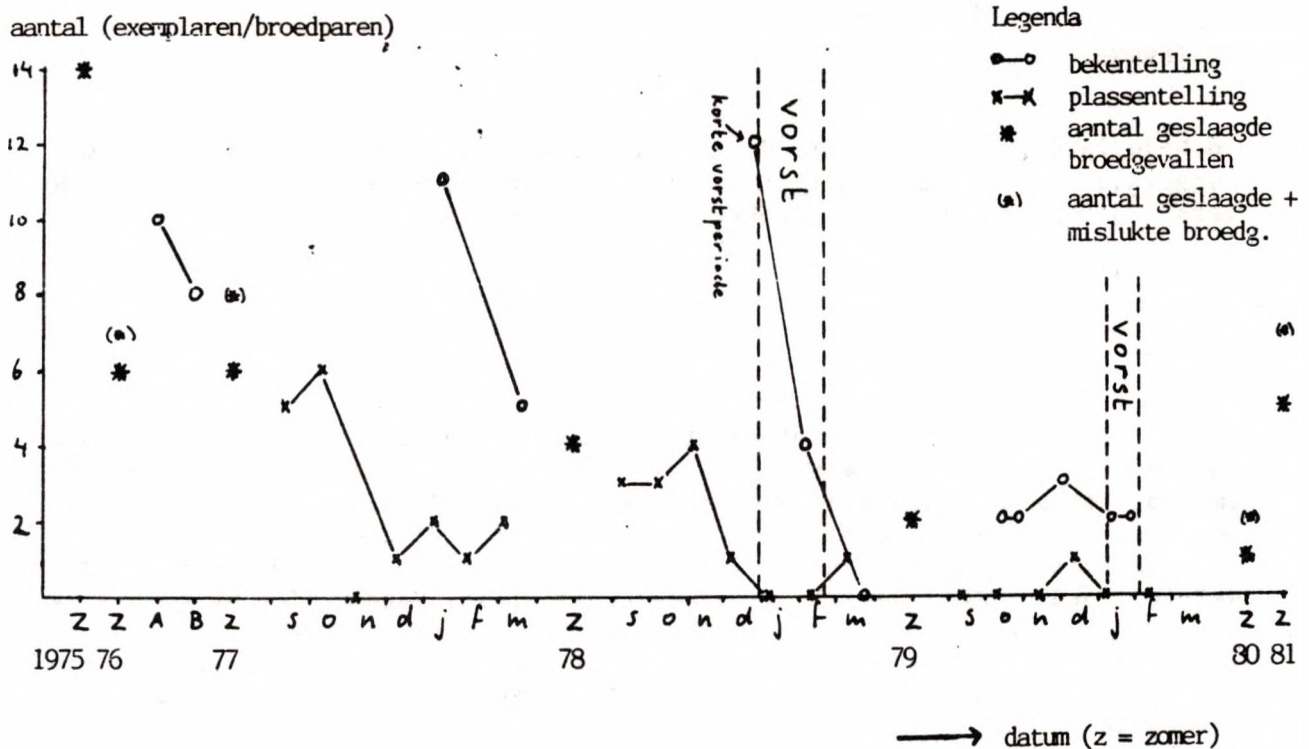
Figuur 33 is chronologisch uitgezet. Op deze manier zien we wat voor een fatale klap een strenge winter als die van 1978/79 uitdeelt aan deze exoot. Immers, in de erop volgende winter is het gemiddelde aantal slechts 2.2 ex. per telling! Ook in de broedresultaten heeft dit zijn doorslag (zie figuur 34). De plassentellingen geven hetzelfde beeld (figuur 34), hoewel er hier weinig vogels ter vergelijking tegenover staan. Verder zien we gedurende drie opeenvolgende winters een afname van het aantal getelde IJsvogels in de tweede helft van maart. Behalve wintersterfte zou ook een grotere schuwheid hiertoe kunnen bijdragen. Het broedseizoen is dan immers al begonnen.

Figuur 33. IJsvogel. n = 36

Hoe goed een IJsvogel herstelt van een strenge winter als 1978/79, blijkt uit de resultaten van de "Kempische Waterwildtelling" van eind december 1983 (Peeters 1984). Er werden toen 13 IJsvogels op de beken geteld en 5 op de plassen. Trouwens, voor een soort als de IJsvogel is dit type telling geschikter dan een bekendtelling alléén vanwege de intensieve uitwisseling tussen beek en plas.

Figuur 34. Vergelijking van bekendtellingen, plassentellingen en aantal broedgevallen.

De IJsvogels zijn bepaald niet willekeurig verspreid over de terreinen. Aan de beken worden langs de volgende delen regelmatig IJsvogels geteld: Re 5-10, Be 2-6, DA/DB 15-19, DB/DC 29-34, To 10-18, KD 18-25 en SA 8-9.

In enkele van de genoemde stukken werden, op andere dagen, zelfs grote concentraties gezien:

27-11-1977	5 à 6 ex.	Be 2-3	(H. Cornelissen)
11-11-1984	4 à 5 ex.	DC 33-35	(D. Montfoort)

In geen van beide gevallen waren de plassen dichtgevroren.

In de 41 genoemde trajecten (21% van de totale lengte) werd tijdens de bekendtellingen 72% (44 ex.) van de IJsvogels geteld. Het zij vermeld dat slechts 2 van die 41 trajecten genormaliseerd zijn. Niet alleen in de broedtijd heeft de IJsvogel dus een voorkeur voor natuurlijke beken!

Tijdens de plassentellingen werden 28 van de 29 IJsvogels (97%) genoteerd op de Viskwekerijen van Valkenswaard en Bergeijk. Hoewel de vis in de vijvers een belangrijke voedselbron kan zijn voor de IJsvogel is ook de aanwezigheid van de beek hier waarschijnlijk van groot belang. Immers, standvogels houden hier al in de winter een territorium bezet, waar in het voorjaar gelegenheid tot broeden is (steile beekoevers). Ook hieruit komt dus het belang van een natuurlijke beek voor de IJsvogel naar voren.

IJsvogel met BERPJE

4.12 Grote Gele KwikstaartVoorkomen

In Nederland schaarse broedvogel in het zuiden en oosten (niet in de Kempen). Schaarse wintergast. Doortrek van noord(oost)elijke broedvogels in augustus-oktober en maart-begin mei.

Bekentellingen

De resultaten van de bekendtellingen zijn verzameld in tabel 4.

Tabel 4. Bekentelresultaten van de Grote Gele Kwikstaart.

Telling	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Aantal pres.-trajecten	4	1	4	5	3	0	6	5	3	4	2	3
Aantal vogels	4	4	4	5	3	0	8	5	3	4	2	3

Hieruit blijkt, dat de Grote Gele Kwikstaart aan de Kempische beken een vaste, schaarse gast is gedurende het winterhalfjaar. Gemiddeld genomen worden tijdens vorsttellingen (EFKL) minder vogels geteld dan anders. Op zulke kleine aantallen is dit gegeven echter niet betrouwbaar. De gemiddeld iets hogere aantallen in maart (BDG) komen mogelijk deels op naam van doortrekkende vogels.

Van zes opeenvolgende winters (1976/1977 tot en met 1982/1983) zijn alle waarnemingen in de Kempen verzameld, die betrekking hebben op de periode oktober - maart (tabel 5). De beekdelen DB, DC, KD en Sa zijn hierbij tegenover de rest geplaatst.

Tabel 5: Waarnemingen van de Grote Gele Kwikstaart in de winters van 1976-1977 tot en met 1982-1983 voor twee groepen beektransecten (waarnemingen op een plaats met minder dan twee weken tijdsverschil zijn als één waarneming beschouwd).

DB,DC,KD,SA			Overige transecten	
	Aantal pres-tr.	Aantal vogels	Aantal pres.tr.	Aantal vogels
Bekentellingen	31	36	9	9
Overige waarn.	20	22	4	4
Totaal	46	52	13	13

Op 50 Dommeltrajecten (26%) werd dus 80% van alle Grote Gele Kwikstaarten gezien!

Tijdens de plassentellingen werd in totaal slechts vier keer 1 exemplaar gezien, wat de voorkeur voor beken extra illustreert.

4.13 Waterpieper

Voorkomen

De Waterpieper broedt in de hooggebergten van Midden-, Zuid- en Oost-Europa en zoekt in de winter vooral lager gelegen gebieden tot op zeeniveau op. In Nederland is de ondersoort een normale verschijning, die overwegend in natte gebieden te vinden is. Hierbij gaat het waarschijnlijk om vele duizenden vogels (Bijlsma 1977, Heijnen 1979, Koning 1982). Het aantal waarnemingen is sinds het begin van de zeventiger jaren gestaag toegenomen. Dit kan waarschijnlijk voor een belangrijk deel toegeschreven worden aan de toegenomen kennis van de determinatie.

Bekentellingen en overige waarnemingen

Gedurende de periode van de bekendtellingen waren de meeste waarnemers nog onvoldoende bekend met de Waterpieper. Het zal dan ook geen toeval zijn, dat 90% van de waarnemingen afkomstig is van drie waarnemers. In onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 6: Bekentelresultaten van de Waterpieper

Telling	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Aantal pres.-trajecten		1		2		1	3		2	1		1
Aantal vogels	..	35		3		2	3		2	5		1

Vóór de start van de bekendtellingen waren de verwachtingen hoger geweest. Er lijkt geen sprake te zijn van een stabiele winterpopulatie. De aantallen schommelen sterk van jaar tot jaar en van telling tot telling. Waterpiepers lijken sterk te reageren op tijdelijk en plaatselijk gunstige omstandigheden, zoals die zich voordoen bij het onderlopen van weilanden. Ze kunnen zich dan behoorlijk concentreren, zoals blijkt uit de volgende waarnemingen:

5- 1-1975	25 ex.	Malpiebeemden, Valkenswaard
20- 3-1976	80 ex.	Malpiebeemden, Valkenswaard (slaapplaats)
1- 4-1976	15 ex.	Collse Zegge, Geldrop (slaapplaats)
26- 3-1977	35 ex.	Dommel bij Venbergse Molen, Valkenswaard
10-11-1979	14 ex.	Philips Visvijvers (vliegend)
18- 1-1981	26 ex.	Malpiebeemden, Valkenswaard
15-11-1981	15 ex.	Hulsterbroek, Geldrop (slaapplaats)
3- 2-1982	20 ex.	Hulsterbroek, Geldrop

Lokaties langs de beek waar min of meer geregeld Waterpiepers waargenomen worden zijn:

DB 21-23	Hanevoet, Eindhoven (tot 12 ex.)
KD 17-20	Collse Zegge/Hulsterbroek, Geldrop (tot 10 à 20 ex.)
DA 6	Malpiebeemden, Valkenswaard (tot 26 ex.)

Systematische gegevens van slaapplaatsen zijn nog niet verzameld. Waarnemingen hiervan zijn bekend van het Hulsterbroek, de Malpiebeemden, de Collse Zegge en van het Beuven te Someren (regelmatig tot 5 ex.). In alle gevallen gaat het om slaapplaatsen in riet, hetgeen in overeenstemming is met de literatuur (zie o.a. Witt 1982).

Tijdens de plassentellingen werden slechts vier maal Waterpiepers aangetroffen, met in totaal 25 ex.

5. Discussie

Met de resultaten van de verschillende beekvogelsoorten als basis, kunnen we ons nu richten op de beek zelf en met name op de functie die beek en beekdal vervullen voor de vogels.

Voor sommige vogels blijkt de beek het belangrijkste winterbiotoop in de Kempen te zijn: Waterhoen, IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart.

Een andere groep bestaat uit vogels, die bij ons zowel aan beken als aan stilstaand open water hun winterverspreiding hebben: Dodaars, Blauwe Reiger, Wintertaling, Watersnip en Witgatje. De Wilde Eend heeft zijn grootste verspreiding op open water, maar is ook op de beken een niet weg te denken vogel. Beide genoemde groepen kunnen we tot de "echte beekvogels" rekenen.

Verder is door middel van bekendtellingen duidelijk aangetoond, dat de beek in strenge vorstperioden een zeer belangrijk toevluchtsoord is voor een aantal watervogels. Voor de Wilde Eend en de Wintertaling gaat het om zeer belangrijke aantallen, terwijl Meerkoet, Dodaars, Waterhoen en Kuifeend tijdens dergelijke vorstperiode flink in aantal toenemen op de beek. Aparte vermelding verdient de Zandvanger bij Hanevoet (Eindhoven). Dit zelden dichtvriezende stuk open water, half beek half plas, lijkt voor Tafeleenden en Meerkoeten het enig overblijvende aantrekkelijke habitat te zijn onder "elfstedenomstandigheden". Maar ook vele andere soorten eenden, fuutachtigen en zelfs zaagbekken drommen er dan samen (zie o.a. Peeters 1980).

Uit de bespreking van de resultaten is verder duidelijk naar voren gekomen, dat - wat betreft de wintervogelbevolking - de ene beek de ander niet is. Veel kunnen we hierbij aflezen uit tabel 3. Daarin zijn ook gegevens berekend per beek(deel), voor alle telsoorten uit groep A opgeteld.

Tellen we alle aantallen per geteld traject op per beek, dan krijgen we een maat voor de totale dichtheid aan beekvogels. Hierbij wordt dus geen onderscheid gemaakt tussen zeldzame en talrijke soorten. Op deze wijze scoort Dommeltransect DC verreweg het hoogste, met 35.1 vogels per geteld traject, gevolgd door DB met 18.3. Beekloop en Kleine Dommel/Sterkselse Aa doen ook goed mee Wet respectievelijk 13.7 en 13.2 ex. per geteld traject. De Kleine Beerze blinkt uit door afwezigheid : 1.7 ex. per geteld traject!

De tweede methode is om alle percentages (aantal per geteld traject t.o.v. alle beken opgeteld) per beek te sommeren (zie tabel 3). Hierbij wordt aan de diverse vogelsoorten in feite een waarde gegeven op grond van talrijkheid. Immers: één IJsvogel scoort enkele procenten, terwijl voor datzelfde percentage enkele honderden Wild Eenden nodig zijn. Met deze methode is transect DB verreweg het rijkste met 320%. Dit percentage komt echter voor meer dan de helft voor rekening voor enkele niet-beekvogelsoorten, nota bene waargenomen op de zandvanger Hanevoet: Tafeleend (98%), Kuifeend (35%) en Meerkoet (82%).

We kunnen ook bij het vaststellen van de betekenis van beken ten opzichte van elkaar uitsluitend naar de "echte" beekvogels kijken, dus zonder Tafeleend, Kuifeend en Meerkoet.

Op volgorde luiden de percentages dan : DC 204%, BE 134%, DA 128%, DB 105%, KD/SA 92%, RE 91%, GB 62%, Ke en Ru ieder 58%, To 39% en KB 22%.

Ook nu nog is de rangorde niet helemaal volgens de rangorde die is vastgesteld met behulp van de eerste methode. Misschien zou het beter geweest zijn een combinatie van beide te hanteren, door vantevoren een waardecijfer te geven voor iedere soort en deze te verwerken in de aantallen per geteld traject. In ieder geval blijkt uit bovenstaande, dat een waardebepaling voorlopig sterk afhankelijk is van de methodiek en dus nogal subjectief is.

Bovendien kan een dergelijke waardebepaling hooguit een voorzichtige eerste stap zijn op weg naar een echte waardebepaling van de beek. Hiervoor is namelijk een veelzijdig onderzoek nodig, waarin ook gegevens verwerkt worden van de landschapsstructuur, beekarakter, vegetatie, vogelfauna in het zomerhalfjaar, overige fauna, bodemgesteldheid, hydrologie en cultuurhistorische aspecten. Hiervoor zal gedegen veld- en literatuuronderzoek verricht moeten worden.

Toch kunnen we voorlopig enkele factoren noemen, die een verklaring kunnen geven voor de genoemde verschillen tussen de beken:

1. Natuurlijke versus genormaliseerde beek

De zes rijkste beektransecten (volgens beide methoden van waardebepaling) zijn vrijwel geheel natuurlijk of lang geleden genormaliseerd en vaak meanderend. Met name voor de IJsvogel is de directe relatie duidelijk! Bovendien is in deze zes transecten het omringende landschap gevarieerd en relatief onaangetast.

2. Voedselrijkheid

Uiterekend de Dommel, de Kleine Dommel en de Beekloop staan bekend als beken met relatief kalkrijk water (Van der Straaten Meijenfeldt 1976), waarin zich een rijke hydrofauna en vegetatie kan ontwikkelen. Ook de gebieden buiten de oever worden door deze rijkdom beïnvloed (overstromingen, afzetting van rijk slib, afgesneden meanders), wat af te lezen is aan het voorkomen van specifieke planten als Witte Waterkers, Adderwortel, Eenbes en Keverorchis. Het voedselaanbod voor de vogels zal er groot zijn.

3. Breedte en diepte van de beek

Hiermee lijkt een duidelijke correlatie te bestaan voor een aantal vogelsoorten. Dodaars, Wintertaling, Wilde Eend en Waterhoen (zie o.a. de figuren 7, 19, 25) hebben, zoals duidelijk aangetoond, een sterke voorkeur voor de benedenloop van de Dommel, vooral in vergelijking met de bovenloop van deze beek. Ook de brede en diepe Grote Beerze herbergt relatief veel Dodaarzen, Wilde Eenden en Waterhoenen. Het is niet duidelijk waar deze voorkeur voor brede, diepe beken mee zou samenhangen. Schuilgelegenheid en voedselaanbod kunnen hierbij een rol spelen.

Het zal duidelijk zijn, dat de drie genoemde factoren nauw met elkaar samenhangen. Samen kunnen ze (mede)bepalend zijn voor de rijkdom aan beekvogels in de winter. Het zal dan ook geen toeval zijn, dat juist de Kleine Beerze zo arm is aan beekvogels. Deze beek is namelijk genormaliseerd, arm aan kalk en vrij smal.

Literatuur

- Bijlsma, R.G. 1977. Voorkomen en oecologie van *Anthus spinoletta spinoletta* en *Anthus spinoletta littoralis* in de uiterwaarden van de Rijn bij Wageningen. *Limosa* 50: 127-136.
- Cramp, S. en K.E.L. Simmons (eds). 1977-1983. Handbook of the birds of Europe the Middle East and North Africa. Vol. I, II en III. Oxford University Press.
- Heijnen, T. 1977. Resultaten van de bekendtelling in Zuid- Oost-Brabant, gehouden op 29 en 30 januari 1977. VWG De Kempen, Veldhoven, 34 pp.
- Heijnen, T. 1979. Waterpiepers, *Anthus spinolette spinoletta*, in Nederland. Stencil, Eindhoven, 4 pp.
- Heijnen, T. 1981. Basisgegevens bekendtellingen in de Kempen. Eindhoven, ongepubliceerd.
- Koning, F.J. 1982. Over fenologie en biometrie van Oever- en Waterpieper *Anthus spinoletta*. *Limosa* 55: 115-120.
- Peeters, L. en P. Voorn. 1980. Verslag strenge winter 1978-1979. De Blauwe Klauwier 6 (1).
- Peeters, L. 1984. Resultaten van de eerste Kempische Waterwildtelling. De Blauwe Klauwier 10 (1) : 49-56.
- Poppel, A. van. 1978-1980. Verslag van de Waterwildtelling op de plassen in Midden- en Oost- Brabant. Diverse losse stencils, Tilburg.
- Poppel, A. van. 1982. Resultaten van de "Plassentellingen" in het seizoen van 1980-1981. De Roodborsttapuit 1 (2): 3-9.
- Straaten, J. van der en P.C. von Meijenfildt. 1976. Beken in Brabant, hoe houden wij dit bezit? Brabantse Milieu Federatie, Tilburg, 150 pp.
- Sluijters, J.E. 1975. Prisma Vogelboek. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.
- Taxeira, R.M. (red) 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Ver. Behoud Natuurmon. Nederland, 's Graveland.
- Witt, K. Der Bergpieper (*Anthus sp. spinoletta*) als Gast im nordlichen Mitteleuropa. *Vogelwelt* 103: 90-111.

Code telling	RE	GB	KB	RU	KE	BE	DA	DB	DC	TO	SA/KD	Totaal
A	18	15	0	13	16	9	15	17	16	20	18	157
B	18	24	19	14	16	9	15	17	16	17	18	182
C	18	29	19	14	16	9	15	17	16	22	18	193
D	18	29	19	14	16	9	15	17	16	17	18	188
E	18	29	19	14	16	9	15	17	15	21	18	191
F	13	29	19	14	16	9	15	17	16	20	18	186
G	18	29	19	14	14	9	15	17	16	21	18	190
H	18	29	19	14	16	9	15	17	16	0	0	154
I	18	29	19	14	16	9	15	17	16	22	0	175
J	18	29	19	14	16	9	15	17	16	22	0	175
K	18	29	19	14	0	9	15	17	16	20	0	157
L	18	29	19	14	16	9	15	17	16	22	0	175

Voor verklaring van code telling zie tabel 2.
 Verklaring van beekafkortingen:

RE Reusel	totaal 18 trajecten	DA Dommel deel A	totaal 15 trajecten (trajectnrs. 1-15)
GB Grote Beerze	totaal 29 trajecten	DB Dommel deel B	totaal 17 trajecten (trajectnrs. 16-32)
KB Kleine Beerze	totaal 19 trajecten	DC Dommel deel C	totaal 16 trajecten (trajectnrs. 33-48)
RU Run	totaal 14 trajecten	TO Tongelreep	totaal 22 trajecten
KE Keersop	totaal 16 trajecten	SA Sterkselsche Aa)totaal 18 trajecten
BE Beekloop	totaal 9 trajecten	KD Kleine Dommel	

Totaal 193 trajecten.

Bijlage 2. Basisgegevens bekendtellingen. Tussen haakjes de aantallen op zandvanger Hanevoet (traject DB 21).

		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
DODAARS	% pres. traj.	12	7	21	10	20	17	10	11	19	17	17	18
	aantal	33	32	92	39	114	76	41	29	87	73	92	80
	aantal/geteld traj.	0.21	0.18	0.47	0.21	0.60	0.41	0.22	0.19	0.50	0.42	0.59	0.46
	aantal/pres. traj.	1.7	2.7	2.3	2.1	2.9	2.5	2.2	1.7	2.6	2.5	3.4	2.6
BLAUWE REIGER	% pres. traj.	24	13	24	13	28	16	6	18	21	20	25	21
	aantal	48	34	54	29	62	33	16	56	46	51	54	44
	aantal/geteld traj.	0.30	0.18	0.27	0.15	0.32	0.17	0.08	0.36	0.26	0.29	0.34	0.25
	aantal/pres. traj.	1.3	1.4	1.1	1.1	1.1	1.1	1.3	2.0	1.2	1.4	1.4	1.2
WILDE EEND	% pres. traj.	24	57	18	55	36	63	59	18	22	15	27	23
	aantal	276	389	407	661	1342	4674	445	161	394	376	1325	917
	aantal/geteld traj.	1.7	2.1	2.0	3.4	7.0	25.1	2.3	1.0	2.3	2.1	8.4	5.2
	aantal/pres. traj.	7.1	3.7	11.3	6.2	19.4	39.9	3.9	6.0	10.4	14.5	30.8	22.4
WINTERTALING	% pres. traj.	10	12	11	12	24	21	18	3	14	12	11	13
	aantal	94	80	138	92	539	667	57	33	147	202	261	519
	aantal/geteld traj.	0.60	0.44	0.72	0.49	2.8	3.6	0.30	0.21	0.84	1.2	1.7	3.0
	aantal/pres. traj.	6.3	3.8	6.3	4.0	11.7	17.1	3.5	6.6	6.1	9.6	15.4	22.6
TAFELEEND	% pres. traj.					1	1	1		1		2	1
	aantal					56	141	1		1		47	254
						(55)	(140)					(44)	(253)
	aantal/geteld traj.					0.29	0.76	0.005		0.006		0.30	1.5
												16	127
KUIFEEND	% pres. traj.	1				1	2	2				1	
	aantal	3				2	27	5				3	
						(2)	(10)						
	aantal/geteld traj.	0.02				0.01	0.15	0.03				0.02	
												1.5	
WATERHOEN	% pres. traj.	47	55	40	45	51	32	26	47	45	36	34	27
	aantal	645	304	884	786	1003	554	223	504	637	513	584	545
	aantal/geteld traj.	4.1	1.7	4.6	4.2	5.3	3.0	1.2	3.3	3.6	2.9	3.7	3.1
	aantal/pres. traj.	8.7	3.0	11.5	9.2	10.3	9.4	4.5	3.3	8.1	8.1	11.0	11.4
MEERKOET	% pres. traj.	4	3	3	4	5	17	4	1	2	2	3	7
	aantal	17	11	36	14	159	332	33	11	12	10	143	219
		(8)	(6)	(20)	(5)	(145)	(130)	(16)	(10)	(8)	(7)	(135)	(170)
	aantal/geteld traj.	0.11	0.06	0.19	0.07	0.83	1.8	0.17	0.07	0.07	0.06	0.91	1.25
	idem excl. DB 21	0.05	0.03	0.10	0.03	0.76	0.70	0.08	0.06	0.05	0.04	0.86	0.97
												16.8	
WATERSNIP	% pres. traj.	11	4	3	5	16	3	1	5	23	7	5	5
	aantal	43	15	8	21	52	7	14	51	67	23	10	12
	aantal/geteld traj.	0.27	0.08	0.04	0.11	0.27	0.04	0.07	0.33	0.38	0.13	0.06	0.07
	aantal/pres. traj.	2.5	1.9	1.3	2.3	1.7	1.2	7.0	6.4	1.7	1.8	1.3	1.3
WITGATJE	% pres. traj.	4	3	1	2	2		1	1	1	1	1	1
	aantal	9	8	1	4	4		2	1	2	2	2	1
	aantal/geteld traj.	0.06	0.04	0.005	0.02	0.02		0.01	0.006	0.01	0.01	0.01	0.006
	aantal/pres. traj.	1.5	1.3	1.0	1.0	1.0		1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0

100 BEEKVOGELS

Bijlage 3. Resultaten van de "plassentellingen" binnen het gebied van de beketellingen.

	10-09-77	08-10-77	05-11-77	10-12-77	07-01-78	04-02-78	04-03-78	09-09-78	07-10-78	04-11-78
Dodaars	19	6	6	1	4	1	2	41	53	32
Blauwe Reiger	46	75	79	35	25	26	1	49	73	39
Wilde Eend	1312	1226	1192	3619	3419	3172	1151	1529	1058	1796
Wintertaling	669	580	196	979	605	551	339	1088	430	465
Tafeleend	159	62	243	535	291	264	509	89	60	127
Kuifeend	7	2	16	61	23	55	95	15	17	13
Waterhoen	46	101	44	25	53	42	62	56	58	110
Meerkoet	412	523	385	325	672	546	360	395	393	446
Watersnip	74	35	4	1	2			113	16	15
Witgatje	1	6	5		7	7	2	6	4	5
IJsvogel	5	6		1	2	1	2	3	3	4
Waterpieper										
Grote Gele Kwikst	1								1	

	09-12-78	06-01-79	10-02-79	10-03-79	08-09-79	06-10-79	10-11-79	08-12-79	05-01-80	09-02-80
Dodaars	2			1	52	34	30	1		3
Blauwe Reiger	34	5	4	25	67	18	78	66	23	34
Wilde Eend	4185	405	160	845	1438	1373	3706	4360	5803	3770
Wintertaling	1239	26	13	435	918	394	1076	1005	796	588
Tafeleend	366	1	720	378	90	84	162	279	271	357
Kuifeend	32		24	133	20	11	59	42	24	64
Waterhoen	58	5	32	13	41	27	30	10	38	25
Meerkoet	542	47	147	223	762	211	1017	1086	830	461
Watersnip	1				85	81	128	27	3	
Witgatje	2			1	7	4	5	1	3	3
IJsvogel	1			1				1		
Waterpieper	4						17	2		2
Grote Gele Kwikst					1		1			

Noot: op 06-01-1979 en 10-02-1979 is slechts een deel van de plassen geteld. De niet-getelde plassen waren vrijwel allemaal geheel dichtgevroren en vaak door schaatsers gekoloniseerd.

Werkwijze in het veld

Per telling werd circa 150-160 km beek geteld; dit is verreweg het grootste deel van de "belangrijkere" - dat wil zeggen bredere - beken.

Om de beken, respectievelijk de telweekenden onderling te kunnen vergelijken, werden van tevoren vrij strakke afspraken gemaakt wat betreft:

- de keuze van de te tellen soorten,
- de telmethode,
- de telperioden.

a. Keuze van de te tellen soorten

Bij het selecteren van de telsoorten moest met diverse factoren rekening worden gehouden. In de eerste plaats werden de typische "watergebonden" en "oevergebonden" vogelsoorten geselecteerd (groep A in tabel 1). Dit zijn de "echte" beekvogels en de vogels van stilstaande open vennen en plassen, die soms tijdelijk de beek opzoeken. In de tweede plaats werd een aantal soorten gekozen, die relatief eenvoudig meegeteld zouden kunnen worden. Dit betreft niet al te talrijke soorten, die vanwege hun grootte en/of gedrag voldoende zouden opvallen (groep B in tabel 1). Van verschillende van deze soorten bestond het vermoeden, dat ze enige binding met het beekdallandschap hebben. De soorten van groep B worden in dit artikel niet behandeld. Wel zijn de belangrijkste basisgegevens opgenomen in bijlage 2.

b. Telmethode

Er werd naar gestreefd om per beek(deel) zoveel mogelijk met vaste, ervaren waarnemers te werken. Verschillen in ervaring en opmerkingsvermogen kunnen immers voor vrij grote telafwijkingen zorgen. De waarnemers ontvingen een beschrijving van de te hanteleren telmethode evenals invulformulieren en een kopie van een topografische kaart, schaal 1 : 25.000, waarop de beektrajecten waren aangegeven. Om praktische redenen werd besloten de waarnemers zelf te laten kiezen tussen het tellen op zaterdag of op zondag. De waarnemer liep steeds zoveel mogelijk direct langs de beek, zodat hij/zij in ieder geval al het beekwater en de beekoever kon zien. Belangrijk was, dat hij steeds het beekgedeelte vóór zich kon overzien om snel verdwijnende soorten als Dodaars, Waterhoen en IJsvogel toch op tijd te kunnen waarnemen. De aandacht werd vooral gericht op de "echte" beekvogels. De soorten van groep B werden geteld tot op circa 300 meter afstand tot de beek (aan weerszijden), voor zover deze strook te overzien was. De lengte van de trajecten bedraagt gemiddeld 0,8 km, maar varieert van 0,5 tot 1,2 km. De trajecten moesten zoveel mogelijk homogeen zijn wat betreft beekvorm en oeverbegroeiing en ze moesten bovendien wat betreft de begrenzing in het veld herkenbaar zijn. Dit verklaart de variatie in trajectlengte. Door de indeling in trajecten kan informatie verkregen worden over de verspreiding van vogels op en langs de beken, over eventuele concentraties en, in de habitatkeuze van de betreffende soorten. Waarnemingen van telsoorten op vijvers, vennen en plassen binnen de maximale telafstand werden op de formulieren tussen haakjes genoteerd. Deze gegevens zijn niet in het artikel verwerkt.

c. Telperioden

Zie hoofdstuk 3.

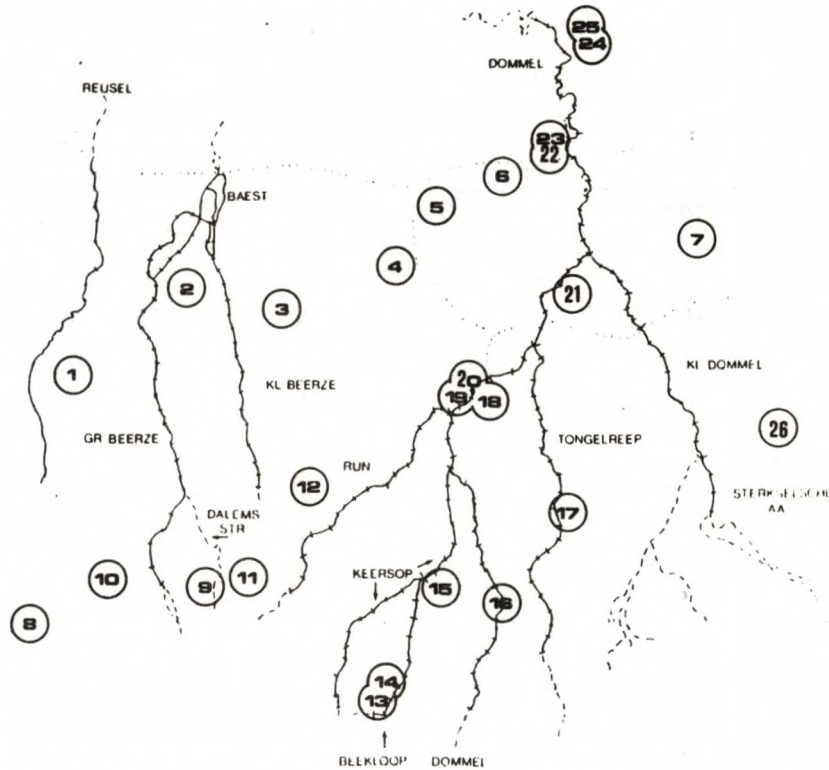
Verwerking van de gegevens

In eerste instantie zijn alle gegevens van de afzonderlijke telformulieren verzameld per soort per telweekend en per beektraject. Hiervan is een apart rapport verschenen: Basisgegevens Bekentellingen in de Kempen" (Heijnen 1981, niet gepubliceerd). Met behulp hiervan zijn de resultaten uitgewerkt a) per telsoort per telweekend en b) per telsoort per beek(deel). Zie verder hoofdstuk 3.

De plassentellingen

Vanaf september 1977 wordt in midden en zuidoost Brabant gedurende het winterhalfjaar iedere maand een watervogeltelling gehouden op alle stilstaande open wateren van enige betekenis: vennen, plassen, visvijvers, afgravingen en dergelijke. Deze telling wordt steeds gehouden op de zaterdag, die het dichtst bij de achtste van de maand zit.

Voor dit verslag zijn alleen de gegevens gebruikt van de plassen e.d., die binnen het in hoofdstuk 2 beschreven werkgebied liggen. Deze zijn in onderstaande figuur aangegeven.

Tijdens de "plassentellingen" getelde plassen e.d. in het gebied van de bekendtellingen.

1 = Goorven & Flaes	14 = Pastoorsweijer
2 = Landschotse Heide	15 = Eurostrand
3 = Groot en Klein Meer	16 = Malpie
4 = Landsard	17 = Visvijvers Valkenswaard
5 = Acht I en II	18 = Afgraving Waalre
6 = Ekkersweijer	19 = Philips Visvijvers
7 = Eenode I en II	20 = Hanevoet
8 = Reuselse Moeren	21 = Karpendonkse Plas
9 = Cartierheide	22 = Destructorplas Son
10 = Visvijver Bladel	23 = Oud Meer
11 = Ter Spegelt	24 = Hazeputten
12 = E 3-strand	25 = Moerkuilten
13 = Visvijvers Bergeijk	26 = Beuven

Uit losse publicaties (Van Poppel 1977 - 1980) zijn de gegevens gezeefd van deze plassen e.d. gedurende de perioden, waarin ook de bekendtellingen plaats hebben gevonden. De aantallen per telling zijn voor de bekentelsoorten verzameld in bijlage 3.

102 BEEKVOGELS

		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
IJSVOGEL	% pres.traj.	6	3	6	2	6	3		1	1	2	1	1
	aantal	10	8	11	5	12	4		2	2	3	2	2
	aantal/geteld traj.	0.06	0.04	0.06	0.03	0.06	0.02		0.01	0.01	0.02	0.01	0.01
	aantal/pres.traj.	1.0	1.3	1.0	1.3	1.1	1.0		1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
WATERPIEPER	% pres.traj.		1		2		1	2		1	1		1
	aantal		35		3		2	3		1	5		1
	aantal/geteld traj.		0.19		0.02		0.01	0.02		0.006	0.03		0.006
	aantal/pres.traj.		35		1		2	1		1	5		1
GROTE GELE KWIK	% pres.traj.	3	1	2	3	2		3	3	2	2	1	2
	aantal	4	4	4	5	3		8	5	3	4	2	3
	aantal/geteld traj.	0.02	0.02	0.02	0.03	0.01		0.04	0.03	0.02	0.02	0.01	0.02
	aantal/pres.traj.	1.0	4.0	1.0	1.0	1.0		1.3	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
SIJS	% pres.traj.	5	1	7	6	18	16	6	6	13	6	13	14
	aantal	222	3	165	71	1241	721	380	40	216	240	406	1098
	aantal/geteld traj.	1.4	0.02	0.85	0.38	6.5	3.9	2.0	0.26	1.2	1.4	2.6	6.3
	aantal/pres.traj.	27.8	1.5	11.8	5.9	35.5	24.0	34.5	4.0	9.8	21.8	19.3	45.8
BUIZERD	% pres.traj.	25	12	20	13	27	34	17	23	33	30	30	37
	aantal	60	27	44	27	60	86	56	52	77	73	70	70
	aantal/geteld traj.	0.38	0.15	0.23	0.14	0.31	0.46	0.29	0.34	0.44	0.42	0.45	0.40
	aantal/pres.traj.	1.5	1.3	1.1	1.1	1.2	1.4	1.8	1.4	1.4	1.4	1.5	1.1
TORENVALK	% pres.traj.	10	12	10	15	8	13	8	14	10	10	10	10
	aantal	17	25	20	33	18	26	17	24	18	17	16	17
	aantal/geteld traj.	0.11	0.14	0.10	0.18	0.09	0.14	0.09	0.16	0.10	0.10	0.10	0.10
	aantal/pres.traj.	1.1	1.2	1.0	1.1	1.1	1.0	1.1	1.1	1.0	1.0	1.1	1.0
PATRIJS	% pres.traj.	11	13	5	9	3	3	6	5	2	4	3	3
	aantal	112	56	70	27	27	26	25	61	19	52	35	38
	aantal/geteld traj.	0.71	0.31	0.36	0.14	0.14	0.14	0.13	0.40	0.11	0.30	0.22	0.22
	aantal/pres.traj.	6.2	2.4	7.0	1.7	4.5	4.3	2.2	8.7	4.8	7.4	7.0	6.3
KIEVIT	% pres.traj.	1	55	2	47	1	1	1	9	22	3	1	1
	aantal	5	587	70	1121	1	1	1254	336	1850	73	2	30
	aantal/geteld traj.	0.03	3.2	3.7	6.0	0.005	0.005	6.6	2.2	10.6	0.42	0.01	0.17
	aantal/pres.traj.	2.5	5.8	23.3	12.6	1	1	13.2	24.0	48.7	14.6	2	15.0
SCHOLEKSTER	% pres.traj.		4		1			3					
	aantal		14		4			8					
	aantal/geteld traj.		0.08		0.02			0.04					
	aantal/pres.traj.		1.8		2			1.6					
WULP	% pres.traj.	1	9		14	2		11	7	10	5	10	3
	aantal	4	60		72	6		139	413	182	141	92	18
	aantal/geteld traj.	0.03	0.32		0.38	0.03		0.73	2.7	1.0	0.81	0.59	0.10
	aantal/pres.traj.	4	3.8		2.7	2		6.6	37.5	10.7	17.6	5.8	3.6
GRUTTO	% pres.traj.		16		10			8					
	aantal		92		54			110					
	aantal/geteld traj.		0.51		0.29			0.58					
	aantal/pres.traj.		3.1		3.0			6.9					
TURELUUR	% pres.traj.		3		1			3					
	aantal		17		1			9					
	aantal/geteld traj.		0.09		0.005			0.05					
	aantal/pres.traj.		3.4		1			1.8					
WITTE KWIKSTAART	% pres.traj.	3	49	3	45	8	1	40	25	8	3	3	2
	aantal	6	197	13	230	33	4	181	101	20	11	6	6
	aantal/geteld traj.	0.04	1.1	0.07	1.2	0.17	0.02	1.0	0.65	0.11	0.06	0.04	0.03
	aantal/pres.traj.	1.5	2.2	2.2	2.7	2.1	2.0	2.4	2.7	1.4	2.2	1.5	1.5
VELDLEEUVERIK	% pres.traj.	14	56	11	49	7	20	35	23	14	3	3	4
	aantal	278	340	169	317	132	103	159	415	677	63	22	39
	aantal/geteld traj.	1.8	1.9	0.88	1.7	0.69	0.55	0.84	2.7	3.9	0.36	0.14	0.22
	aantal/pres.traj.	12.6	3.3	7.7	3.4	9.4	2.7	2.4	11.5	28.2	10.5	5.5	5.6
GRASPIEPER	% pres.traj.	12	20	7	29	10	2	26	30	21	8	6	7
	aantal	42	125	53	207	81	7	151	249	101	36	32	21
	aantal/geteld traj.	0.26	0.69	0.27	1.1	0.42	0.04	0.79	1.6	0.58	0.21	0.20	0.12
	aantal/pres.traj.	2.2	3.5	4.1	3.8	4.1	1.8	3.1	5.4	2.8	2.6	3.2	1.8
KRAMSVOGEL	% pres.traj.	32	55	36	26	22	17	11	1	3	8	14	13
	aantal	2580	3362	2725	1495	677	552	554	1	174	131	447	447
	aantal/geteld traj.	16.4	18.5	14.1	8.0	3.5	3.0	2.9	0.006	0.99	0.75	2.8	2.6
	aantal/pres.traj.	51.6	74.7	39.5	31.1	16.1	17.3	27.7	1	29.0	9.4	20.3	19.4
KOPERWIEK	% pres.traj.	24	12	24	19	12	5	12	14	11	10	4	7
	aantal	836	230	86	520	71	41	328	167	159	171	85	75
	aantal/geteld traj.	5.3	1.3	0.45	2.8	0.37	0.22	1.7	1.1	0.91	0.98	0.54	0.43
	aantal/pres.traj.	22.0	10.5	1.9	14.4	3.1	4.6	14.3	8.0	8.0	9.5	12.1	5.8

AANWIJZINGEN BIJ HET SCHRIJVEN VAN ARTIKELEN VOOR 'DE ROODBORSTTAPUIT'

1. Kopij bij voorkeur getypt toeleveren. Houd een brede marge (5 cm) en een dubbele regelafstand aan.
2. Lange artikelen worden bij voorkeur in verschillende hoofdstukjes verdeeld. Bij het weergeven van onderzoeksresultaten wordt daarbij het volgende model geprefereerd:
 - Inleiding (waarin de beschrijving van de doelstelling of de probleemstelling van het onderzoek)
 - Methode (met daarbij eventueel een gebiedsbeschrijving en een dankwoord)
 - Resultaten
 - Diskussie (eventueel)
 - Samenvatting
 - Literatuur
3. Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden, moet altijd de bron worden aangegeven. In de tekst gebeurt dit door het vermelden van schrijver(s) en jaartal, bijvoorbeeld: (Van Erve e.a. 1967). Onder het hoofdstukje literatuur wordt de bron vervolgens nader omschreven, zoals in onderstaande voorbeelden:

Erve, F.J.H. e.a., 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen. Of:

Voorn, P. 1983. De doortrek van de Kraanvogels in Noord-Brabant in het najaar van 1982. De Roodborsttapuit 2 (1):4-19.

Dus bij tijdschriftartikelen eerst de jaargang, tussen haken het nummer en vervolgens de bladzijden.
4. Indien tabellen en/of figuren in het artikel zijn verwerkt, dient duidelijk te worden aangegeven waar deze in de tekst geplaatst moet worden. Ze horen voorzien te zijn van een kort, duidelijk onderschrift.
5. Soortnamen van vogels worden altijd met een hoofdletter gespeld (dus: Houtduif, Zwarte Zeeend, Vink), soort- of familiegroepen echter steeds met een kleine letter (dus: duiven, zeeenden, vinken (indien bedoeld vinkachtigen!).

N.B. Bij planten en andere diersoorten gelden iets andere regels. Daar schrijft men bijvoorbeeld Zwarte els, Bruine kikker e.d.
6. De redactie is altijd bereid om, naar vermogen, te helpen bij het verkrijgen van literatuur, bij uitwerkingsproblemen, enzovoort.

N.B. Artikelen worden door de redactie doorgenomen op inhoudelijke kwaliteit en taalgebruik.
Wijzigingsvoorstellen worden altijd met de auteur(s) besproken.

DE ROOBBORSTTAPUIT

Periodiek van het Samenwerkingsverband van Oost-Brabantse Vogelwerkgroepen
(SOV)

Jaargang 4

Nummer 2

Juli 1985

Redactie: Hans van de Laarschot (eindredactie), Loek Hilgers, Tom Heijnen

Tekstverwerking: Carla van Asten

Lay Out: Ad van Asten

Tekeningen: Frank Neijts, Loek Hilgers

VOGELWERKGROEPEN AAN HET WOORD:

KNNV Vogelwerkgroep Eindhoven, Hans van As 51

SOV BERICHTEN:

Nieuw: de SOV waarnemingskaart, Tom Heijnen 53

PUBLIKATIES:

Korhoenders in de Kempen, Lex Peeters, e.a. 60

LOPENDE ONDERZOEKEN

Overzicht van lopende onderzoeken 62

Het voorkomen van beekvogels in de Kempen in het winterhalfjaar, 1977-1980. (Resultaten van een project van Vogelwerkgroep De Kempen), Hans Cornelissen 63

Bijlagen 99